

SkolLedaren

SVERIGES SKOLLEDARFÖRBUNDS TIDNING

NR 4 SEPTEMBER 2022

VALET

**PARTIERNA OM
REKTORS-
OMSÄTTNINGEN**

PROFESSOR I PEDAGOGIK:

**"UTNYTTJA
TRANSSPRÅKET
I KLASSRUMMET"**

PORTRÄTTET

***"Vi ska öka
pojkarnas
motivation"***

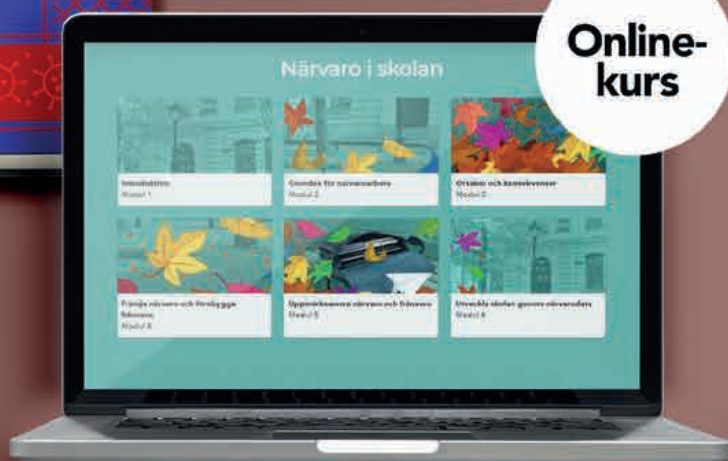
Cecilia Larsson Ståhl

VÄLKOMMEN PÅ KVALITETS- DIALOG!

**Den nya
satsningen
på skolan**

Kompetensutveckling inom elevhälsa

Nyhet!

Online-kurs

Läs mer på nok.se

VALET. Vi har uppvaktat politikerna med våra sju krav i valmanifestet, skriver **Matz Nilsson**, som här beskriver de fyra som han vill fokusera på.

Skolan måste vara viktig – även efter valet

Välkomna tillbaka, alla landets skolledare inom förskola, skola, vuxenutbildning och folkhögskola. Jag hoppas verkligen att ni har samlat krafterna under er semester. Ert arbete och engagemang är viktigare än någonsin!

I de skälvande timmarna före det viktiga valet 2022, vill jag än en gång upprepa vårt förbunds viktigaste frågor. Skolan måste komma högt upp på politikernas dagordning även efter valet.

Utmaningarna har under många år inte varit så stora som nu. Ledarskapet är avgörande för verksamheternas resultat. Nu hoppas jag att politikernas fokus är ledarskapets betydelse i förskola, skola och vuxenutbildningen.

Här är några av våra krav på landets politiker:

■ **Likvärdiga förutsättningar för lärande för alla barn och elever i förskolor och skolor.**

Sveriges elever har rätt till en högkvalitativ undervisning och goda möjligheter att nå målen för utbildningen, oavsett hemort och skola.

Huvudmännen måste alltid sätta elevernas rätt till exempelvis behöriga och legitimerade lärare före andra lokala mål. Alla vinster som uppkommer i ofientligt finansierad skolverksamhet ska återinvesteras i verksamheterna.

Vi behöver genomföra förändringar i finansieringssystemet så att skolor får ekonomisk ersättning för det ansvar de tar, vilket innebär en större differentiering mellan huvudmän och mellan skolor. För att inte satsningar på skolan ska behöva konkurrera med andra lokala frågor behöver vi återinföra ett statligt sektorsbidrag.

■ **Ett attraktivt skolledaryrke och en hållbar arbetsmiljö.**

Att vara skolledare är att ha Sveriges viktigaste och roligaste jobb. Och ett av de svårare. Det ställer höga krav på verksamhetsförankring, ledaregenskaper, etisk medvetenhet och civilkurage. Det är avgörande

för svensk skolas framtid att skickliga lärare och andra med bra ledaregenskaper även fortsättningsvis vill välja att göra karriär som skolledare.

Skolledarnas löner måste motsvara det stora ansvar och de komplexa uppgifter som de har.

Lönesättningen av skolledare har heller inte anpassats till de stora satsningar som har gjorts på lärarlöner. Avståndet mellan skolledares och lärares löner krymper på ett oacceptabelt sätt.

För att kunna vara en närvarande ledare med inflytande över verksamhetens kvalitet kan inte antalet direkt underställda bli för stort. Antalet medarbetare per skolledare bör normalt inte överstiga 25.

■ **Stoppa den allt snabbare omsättningen av rektorer.**

Rektorer stannar allt kortare tid på sina uppdrag. Det är nyblivna rektorer och rektorer som har ansvar för skolor med större utmaningar som oftare än andra byter jobb, eller till och med väljer att lämna rektorsyrket helt och hållet.

Huvudmän och stat behöver göra mer för att förbättra förutsättningarna för att rektorer ska vilja stanna i yrket längre på sina uppdrag.

■ **Biträdande rektorsers roll behöver diskuteras.**

Skollagen ställer stora krav på att rektor ska vara väl förtrogen med sin verksamhet och kunna ta ansvar för hur lärare och annan personal utför sina uppgifter. Samtidigt ser vi i dag en utveckling mot att rektorer får ansvar för allt större verksamheter, ibland även förlagda i byggnader som är geografiskt skilda åt. Till stöd för det lokala ledarskapet skapas ett växande antal tjänster som biträdande rektor. Den utvecklingen måste vi diskutera.

MATZ NILSSON

Förbundsordförande

Innehåll #4/2022

4 Nyheter 12 Inför valet Stor enkät 14 Inför valet Förbundets krav 16 Porträtt Cecilia Larsson Ståhl 19 Reportage Pirjo Lahdenperä om språkkompetens 22 Kalle Grill om hållbarhet 26 Forskning Ulrika Centerwall 30 Krönika Oskar Fredriksson 32 Debatt 34 Böcker 38 På din sida Maria Andrén Bergström 42 Rast 43 Sista ordet Kerstin Weyler

Kvalitetsdialoger

Välkommen på en kvalitetsdialog!

Den inbjudan har nyligen ut till ett 100-tal skolhuvudmän, och de blir de första att tillsammans med Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM, genomföra den nya stora satsningen på skolans område – kvalitetsdialoger för högre kvalitet, bättre likvärdighet och skolutveckling, allt med barns och elevers lärande i centrum.

SATSNINGARNA FRÅN regeringen och skolmyndigheterna har varit många, lyften likaså.

Men har det gett något bestående resultat?

När mattelyftet utvärderades kunde utvärderarna inte se särskilt stora skillnader i resultaten för elever vars lärare gått lyftet, jämfört med dem vars lärare inte gjort det. Och när läslýftet granskades kunde man se att det fanns kvarstående effekter på lärares undervisning efter att de deltagit i lyftet, men att effekterna klingade av ganska snabbt.

Så regeringen kanske tog till sig det som utvärderarna av läslýftet från Umeå universitet skrev i sin rekommendation inför liknande projekt som lyften, att de borde rimligtvis "inledas med en bred och systematisk sammanställning av befintlig kunskap om vilka arbetssätt och metoder som på vetenskaplig grund kan sägas leda till en ökat kunskapsutveckling hos eleverna" när kvalitetsdialogerna planerades.

Bakom dialogerna ligger också den skarpa kritik som Oecd rik-

tade 2015 mot Sverige, den oklara styrningen av svensk skola. Även Skolkommissionen gjorde samma iakttagelse, och ansåg att man borde samlas kring en rad målsättningar för skolan.

Det stämde regeringen in i och i föl kom uppdraget till skolmyndigheterna att ta fram nationella målsättningar, delmål och indikatorer för effektiv skolutveckling – ett nationellt kvalitetssystem.

I VÅRAS REDOVISADE Skolverket

arbetet och man kan säga att målsättningarna för de olika skolformerna påminner starkt om de som redan finns i styrdokumentet. Men uppdraget handlade också om att ta fram delmål,

kvalitetsindikatorer och framgångsfaktorer, och det är här som kvalitetsdialogerna kommer in.

Det analysunderlag som Skolverket nu tar fram inför dialogerna ska vara stöd för huvudmännens eget kvalitetsarbete.

– Det ersätter inte huvudmännens eget arbete, utan det ska bidra till en utveckling av det, säger Kjell Hedwall, som är huvudansvarig för hela uppdraget på Skolverket.

MEN SKOLINSPEKTIONEN HAR återkommande i sina granskningar konstaterat att det finns en del ytterligare att utveckla när det gäller det systematiska kvalitetsarbetet.

Det har dock skett en stor utveckling av det systematiska kvalitetsarbetet under senare år, menar han, men det finns utrymme för "fortsatt utveckling".

FRAMGÅNGSFAKTORER FÖR SKOLAN

Framgångsfaktorer för skolan, framtagna på regeringens uppdrag av Skolverket i samarbete med Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM, Skolforskningsinstitutet och Skolinspektionen.

- ▶ Tydliggöra roll- och ansvarsfördelning samt skapa samsyn kring uppdrag och mål.
- ▶ Skapa ett förtroendefullt klimat mellan och på alla nivåer inom organisationen.
- ▶ Verka för ett välfungerande systematiskt kvalitetsarbete som omfattar samtliga verksamheter.
- ▶ Verka för ett skolutvecklingsarbete som fokuserar på undervisningens kvalitet.
- ▶ Arbeta med ett tydligt ledarskap på alla nivåer.

- ▶ Skapa en organisation och kultur som främjar kompetensbyggande, kunskap och lärande.
- ▶ Arbeta systematiskt och långsiktigt med att säkra kompetensförsörjningen.
- ▶ Verka för att alla barns och elevers behov av ledning, stöd och hjälp fångas upp tidigt och tillgodoses.
- ▶ Verka för ett systematiskt och uthålligt hälsofrämjande och förebyggande arbete som omfattar hela verksamheten.
- ▶ Genomföra en kompensatorisk resursfördelning och andra kompensatoriska insatser för att uppväga skillnader mellan och inom verksamheter i syfte att främja likvärdighet.

Så här delar Skolverket in Sverige för sina nya kontor. I september öppnar det första kontoret i Härnösand.

för bättre resultat

Varje skolhuvudman, från förskola och uppåt ska erbjudas en kvalitetsdialog tillsammans med Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM.

Om man räknar in alla enskilda förskolehuvudmän är det ett stort antal huvudmän, 2 800, som berörs. När dialogerna är i rull, kommer från och med 2025 varje huvudman att få tillfälle att kvalitetssamtala med skolmyndigheterna vartannat år.

FÖR ATT KOMMA närmare Skolverket, beslöt också regeringen att Skolverket skulle öppna fler kontor. När systemet är utbyggt kommer det att finnas tio lokala Skolverketkontor i landet. Alla utom ett (som finns på Skolverkets huvudkontor i Solna) flyttar in hos Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM, som ju också är med i arbetet. Ett 70-tal nya medarbetare ska rekryteras och i september invigs det första regionaliserade kontoret i Härnösand.

Skolmyndigheterna möter de olika huvudmännens skolchefer och nämnd-/styrelseordförande. Inför varje dialogtillfälle sammanställs huvudmannens resultat i förhållande till de nya delmålen och kvalitetsindikatorer, med statistik hämtat från nationellt håll. Uppgifter från Skolinspektionens skolenkät kan också ingå i underlaget, liksom antal kvalitetsindikatorer som huvudmannen själv samlar ihop och som inte syns i den nationella statistiken.

MEN DET ÄR stor skillnad på de utvecklingsdialoger som forna Myndigheten för skolutveckling, MSU, bedrev under 00-talet, poängterar Kjell Hedwall.

Sammanställningen av analysunderlaget svarar skolmyn-

digheterna för. Regeringen har särskilt poängterat kvalitetsdialogerna inte ska medföra mer administrativt arbete för skolor och huvudmän.

– Men det är oerhört viktigt förstås, att det här inte bara blir något som de statliga skolmyndigheterna levererar och säger; att så här det ut hos er, utan här ska vi få till stånd en dialog om kvaliteten i skolan. Den ska framför allt handla om framgångsfaktorerna och hur kvaliteten i verksamheten ser ut, vad behöver finnas på plats och vad behöver utvecklas för att få till stånd kvalitet och likvärdighet och utveckling av elevernas lärande, säger Kjell Hedwall.

DET ÄR INTE en granskning, poängterar han utan fokus är på utveckling. De brister ”i den mån de finns”, ska förhoppningsvis ligga till grund för huvudmännens egen analys, att det är de frågor som de själva ser att det ska arbeta med.

Skolmyndigheterna kan sedan bistå i arbetet på olika sätt, till exempel med liknande insatser som i Samverkan för bästa skola, och att visa på de insatser som redan finns tillgängliga inom de nationella utvecklingsprogrammen.

– Men det vanligaste blir väl att skolhuvudmännen själva tar tag i det som behöver utvecklas, säger Kjell Hedwall.

Det ställs inga krav i det här arbetet, det är Skolinspektionen som har de här redskapen. Fokus är, betonar Kjell Hedwall igen, att utveckla verksamheten. Och det finns en stor ambition hos huvudmännen att göra det. Det är ytterst sällan som en huvudman inte vill utveckla sin verksamhet.

KERSTIN WEYLER

Kjell Hedwall är Skolverkets ansvarige för de nya kvalitetsdialogerna. Tidigare var han chef för utvecklingsavdelningen och är en av de verkligt långväga inom verket. Han har varit med sedan 1992.

FOTO: MAGNUS HARTMAN

NATIONELLA MÅLSÄTTNINGAR OCH DELMÅL

Det här är den nationella målsättningen för grundskolan:

- ▶ I grundskolan möter alla elever en likvärdig utbildning av hög kvalitet som ger dem goda möjligheter att inhämta och utveckla kunskaper och värden samt ger en god grund för fortsatt utbildning.
- ▶ Ett delmål kan vara att alla elever ges goda förutsättningar att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling och indikatorer på att det uppnås kan vara
 - ✓ andel elever som uppnår krav-

nivån på samtliga delprov i det nationella provet i årskurs 3 i svenska eller svenska som andraspråk,
✓ andel elever som uppnår kravnivån på samtliga delprov i det nationella provet i årskurs 3 i matematik och

✓ andel elever som har lägst betyget E i samtliga ämnen i årskurs 6.

Källa: Redovisningen av nationella målsättningar samt delredovisning av delmål, indikatorer, framgångsfaktorer och analysunderlag, Skolverket.

Vi ska bli världsbäst digitalt

Sverige spänner bågen i Skolverkets nya digitaliseringsstrategi

Sveriges ska fortsättningsvis vara bäst i världen på att ta tillvara digitaliseringens möjligheter. Det mycket högt ställda mål ska Skolverket ta hänsyn till i sitt förslag till ny digitaliseringsstrategi för skolan.

DIGITALT. Att vara bäst i världen finns också med i den strategi som sjunger på sista versen. Det är nog en bra bit kvar till målet. Enligt Skolverkets uppföljning av strategin går det framåt, men mycket återstår. Den visade till exempel att en femtedel av rektorerna ännu inte har en plan för sin skolas digitalisering (eller vet om det finns någon).

Lärarna anser att behovet av kompetensutveckling fortfarande är stort. Eleverna behöver mer kunskaper i källkritik och

Vilka risker finns om barn i yngre åldrar använder digitala verktyg – en fråga som den nya digitaliseringsstrategin som just nu arbetas fram ska belysa.

FOTO: ISTOCKPHOTO

informationssökning för att utveckla den digitala kompetensen, konstaterade Skolverket.

I mitten av december ska Skolverket redovisa ett nytt förslag till strategi för åren 2023–2027. Nu handlar det inte så mycket om att eleverna ska förstå hur digitaliseringen påverkar världen (ett mål som tröskat med sedan digitaliseringen

början), nu är det snarare så att digitaliseringsstrategin ska särskilt beakta utmaningar och ”risker för barn i yngre ålder vid användandet av digitala verktyg”.

Man har uppenbarligen tagit intryck av de senaste årens debatt om skrämtid och nyttan av digitala verktyg i förskolan och de tidigare skolåren.

Den nya strategin ska också

omfatta de åtaganden som Sverige tagit på sig inom ramen för EU:s handlingsplan för digital utbildning 2021–2027.

Den ska försäkra Europas elevers grundläggande digitala färdigheter och kompetenser från tidig ålder, allmän digital kompetens för att bland annat motverka desinformation, goda kunskaper och förståelse för datadriven teknik, till exempel artificiell intelligens, AI.

Regeringen beslöt också i juni att tilldela Sveriges Kommuner och regioner, SKR, fem miljoner för sitt arbete att realisera de övergripande målen i digitaliseringsstrategin. SKR har varit starkt pådrivande i den här frågan och får nu lite mer resurser att arbeta vidare med den.

KERSTIN WEYLER

Uppdragsutbildning
KARLSTADS UNIVERSITETS UPPDRAGS AB

REKTORSUTBILDNINGEN PÅ KARLSTADS UNIVERSITET

Vi vill bidra till att skapa en skola och förskola med god kvalitet där de nationella målen uppfylls.

- Rektorsprogrammet
- Rektorsutbildning för skolledare på folkhögskola/kulturskola
- Rekryteringsutbildning för blivande rektorer
- Pedagogiskt ledarskap för rektor i skola och vuxenutbildning
- Leda lärande för hållbar utveckling
- Att utveckla barn- och elevhälsoarbete som hela skolans ansvar
- Professionshandledning: att kvalificera rektors yrkeskunnande

KAU.SE/RUT

all
bry

Elevhälsa på elevens vis

Allt för många elever lider av betygshets,
skolstress och psykisk ohälsa. Skapa
förändring tillsammans med oss redan idag.
Läs mer på www.allbry.se.

Nyfiken på vad vi gör?
Skanna för mer
information.

Bara ett professionsprogram

... men biträdande rektorer ska omfattas enligt förbundets krav

Det räcker med ett professionsprogram. Det skriver regeringen i den remiss som lämnades till lagrådet i slutet av juni. Sveriges Skolledarförbund har drivit hårt att det skulle införas två. Däremot går regeringen förbundet till mötes och öppnar upp för att till exempel biträdande rektorer också ska omfattas av programmet.

REMISS. Det har varit en mångårig kamp för att få till stånd professionsprogram för rektorer och lärare. Sveriges Skolledarförbund har aktivt drivit frågan, inte minst med förbundsordförande Matz Nilsson som ledamot av Skolkommissionen.

Kommissionen påtalade vikten av att rektorsprogrammet behövde stärkas upp för att

svara mot de utmaningar skolan stod inför. Och även här har den rapport som Oecd gjorde 2015 och som pekade på att ledningen av skolor bör stärkas, bidragit till att regeringen tillsatte en utredning som kom med sitt förslag om ett professionsprogram 2018.

EFTER ATT MÅNGA hade väntat länge, och också befarat att det inte skulle bli något av förslaget, lämnade regeringen över sin remiss *Nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare* till lagrådet strax före sommarsemestrarna.

Ett program blir det och dess syfte är, med regeringens ord, att utveckla undervisningens kvalitet, stärka professionerna, yrkenas attraktionskraft och

därigenom öka likvärdigheten i skolan.

Redan i höst ska Rådet för professioner i skolan inrättas på Skolverket. Dess första uppgift blir att ta fram en nationell struktur för kompetensutvecklingen av skolans personal. Rådet ska också ta fram ett förslag som sedan ska mynna i ett nationellt meriteringssystem för lärare (erfaren, meriterad och särskilt meriterad). Något motsvarande blir det inte till en början för rektorer, men regeringen utesluter inte att det kan bli på sikt. Förslagen vill regeringen ha om ett drygt år.

NÄR UTREDNINGEN presenterades fanns endast rektor benämnd som deltagare i programmet. Sveriges Skolledarförbund

framförde dock med stor tyngd att det måste omfatta även andra skolledare, till exempel biträdande rektorer.

På den punkten har nu regeringen gått förbundet till mötes.

I och för sig skriver man i lagrådsremissen att ställföreträdande rektor och andra personer som biträder rektorer med stöd av skollagen ska omfattas, typ biträdande rektorer. Just den titeln finns inte i skollagen.

DEN 1 JULI 2024 ska det nya programmet sjasättas. Regeringens bedömning är att tiden räcker till för att Rådet som inrättas på Skolverket tillsammans med landets lärosäten med flera aktörer hinner bygga professionsprogrammet.

KERSTIN WEYLER

Uppdragsutbildning
KARLSTADS UNIVERSITETS UPPDRAGS AB

VI TROR PÅ LIVSLÅNGT LÄRANDE!

På Karlstads universitet har vi en stor bredd av kurser. De kan vara kommunförlagda, föreläsningar eller längre utbildningar.

- Akademin för kulturskolor
- gruppundervisning för piano, stråk- och blåsinstrument
- Att använda sociala medier i undervisningen
- Att undervisa elever med särskild begåvning
- Lärarlyftet
- Nyfiken på förskola och skola
- Utvecklingsprogram för skolutvecklare
- Att leda processer för skolförbättring
- Samtalsmodeller för skolframgång
- Perspektiv på ledarskap i klassrummet
- Vi har också flera kurser inom programmering

[KAU.SE/UPPDRAGSUTBILDNING](https://kau.se/uppdragsutbildning)

Vilka aktiviteter genomför din skola under vecka 42?

#yrkesutbildningsveckan

#vecka42

Svensk yrkesutbildning förtjänar extra uppmärksamhet!

Därför initierade WorldSkills Sweden 2021 Yrkesutbildningsveckan, som årligen äger rum vecka 42. Under veckan utför skolor, organisationer och företag olika aktiviteter med fokus på yrken och yrkesutbildning. För dig som arbetar i grundskolan eller med yrkesutbildningar är det en chans att genomföra aktiviteter tillsammans med eleverna. Tillsammans kan vi göra skillnad genom att lyfta fram alla fantastiska möjligheter en yrkesutbildning ger och gör för samhället. På vår webb har vi samlat information och tips på saker att göra med eleverna.

Läs mer på [Yrkesutbildningsveckan.se](https://yrkesutbildningsveckan.se)

WorldSkills Sweden är ett trepartssamarbete mellan LO, Svenskt Näringsliv och staten genom Utbildningsdepartementet, Skolverket och Myndigheten för yrkeshögskolan. worldskills.se

worldskills
Sweden

Utveckling genom forskning

Ifous firar sina tio år med ett samarbetsavtal med flera lärosäten

Hur närma forskningen skolans praktik? Det var den fråga som gjorde att Ifous grundare Per Reinolf drog igång Ifous för tio år sedan. Det första decenniet kröns också med ett samarbetsavtal med en rad lärosäten inom ramen för ULF – Utbildning, Lärande, Forskning.

IFOUS. En varm försommar, som ger en förevisning av en kommande varm sommar, tar Ifous vd Marie-Hélène Ahnborg emot på Per Myndes Backe på Söder i Stockholm. Alldeles intill det hus där Kommunförbundet en gång verkade i och där grundaren Per Reinolf arbetade.

När han lämnade Kommunförbundet hade han en tanke att på något sätt bidra med en mer praktisk forskning till skolans framma. Den forskning som bedrevs nådde inte ut till skolans praktiker; lärare, skolledare och förvaltningschefer var hans utgångspunkt.

Forskningen skulle vara användbar för lärarna men för att det målet skulle kunna uppnås, var det viktigt att involvera också huvudmännen – det var Reinolfs tanke.

HAN GRUNDADE IFOUS som ett dotterbolag till Skolporten. Men sedan ett år tillbaka är det en ideell förening som ägs av Sveriges Kommuner och regioner, SKR, Friskolornas riksförbund och Idéburna skolors riksförbund.

– Ifous är skolhuvudmannens, både kommunala och fristående, institut för praktisk forskning och forskningsbaserad skolutveckling. Det ska omfatta alla nivåer, säger Marie-Hélène Ahnborg.

Men villkoren för de nya ägarernas del, var att verksamheten även fortsättningsvis skulle finansieras som tidigare – med medlemsavgifter och deltagaravgifter för olika projekt.

Marie-Hélène Ahnborg, vd på Ifous.

FOTO: IFOUS

Det finns cirka 140 stödjande medlemmar vid sidan av de grundande medlemmarna. Mer eller mindre aktiva. Alla får dock veckovis ta del av Ifous bevakning av det senaste från det utbildningsvetenskapliga området.

Marie-Hélène Ahnborg avslutar i sommar en lång karriär inom skolans område och som vd för Ifous. Hennes efterträdare är Karin Hermansson.

DET SOM MEST dröjer sig kvar och som hon rörts av, berättar Marie-Hélène Ahnborg efter en lång tankepaus, är den enorma nyfikenhet, kunskapsörst och utvecklingsiver som verkar finnas hos förskolans personal. Man är så lycklig över för att få vara med i dessa sammanhang, att få arbeta tillsammans med forskare. Men varför känner man inte så som lärare i gymnasieskolan, funderar hon.

– Vad roligt om vi har kunnat lyfta en yrkeskår.

Många av Ifous projekt har handlat om stora övergripande områden, som inkludering, digitalisering, professionsutveckling och så vidare. Men nu, me-

nar Ahnborg, är det dags att gå in i klassrummen, in i den konkreta undervisningssituation.

IFOUS DRIVER NU ett aktionsforskningsprojekt som fokuserar på undervisningens betydelse för elevernas lärande, utveckling och välmående, tillsammans med lärare och skolledare hos olika huvudmän. Dessutom planeras ytterligare ett som handlar om matteundervisningen i gymnasiet tillsammans med en medlem, Academedia.

Känsligt?

– Nej, jag tror att många lärare har längtat efter det här. Och fler och fler rektorer vill skapa förutsättningar för en bättre undervisning.

I Ifous programidé ingår också att alla nivåer är med – därför är skolhuvudmannens intresse också så viktigt och avgörande.

Den svåraste frågan, inte bara för Ifous utan alla som sysslar med skolutveckling är – blev resultaten bättre?

Ifous följer upp sina projekt och kan konstatera att de mål som satts upp i början, uppnås i stor utsträckning, och många deltagare tycker att projekten fungerat väl. Även frågan om det hände något med till exempel resursfördelning eller förändring av arbetssättet kan ofta besvaras jakande.

– Men frågan om barnen lärde sig något är så mycket mer komplicerad och omöjlig att svara på. Om resultaten går upp, är det tack vare oss, eller om de sjunker, är det vårt fel, frågar sig Marie-Hélène Ahnborg.

I BACKSPEGELN KAN hon också konstatera att samarbetet med andra intressenter inom det utbildningsvetenskapliga området är goda. Till exempel med Skolforskningsinstitutet och kanske framför allt de lärosäten som deltar i programmen.

Det senaste manifesterat i den avsiktsförklaring som Ifous tillsammans med lärosäten kommit överens om att utforma en permanent ULF-verksamhet från och med 2025. Ifous kommer att representera huvudmännen i den nationella samverkansgruppen för ULF.

– Det är ett härligt erkännande för vår verksamhet, säger Marie-Hélène Ahnborg.

MEN DEN STORA utvecklingsmyndigheten då – hur går samarbetet med Skolverket?

Där finns det mer att önska, om man ska tolka avgående vd Marie-Hélène Ahnborg. Det finns fortfarande en viss beröringsskräck från verkets sida, anser hon. Det kanske kan bli bättre när Ifous ändrat driftform, att det möjligen finns en öppning.

– Vi ställer frågor om samverkan med Skolverket inom olika områden. Där finns en viss ängslighet, skulle jag vilja säga.

Vi lämnar frågan och snart lämnar också Marie-Hélène Ahnborg Ifous. Sista augusti är sista arbetsdag.

Vad tar du med dig utöver åren på Ifous?

– Jag kan känna en viss sorg över att den utbildningspolitiska debatten står och stampar. Det känns som om det är omöjligt att komma framåt till något slags konsensus eftersom det är så många intressen som ska bevakas hela tiden. Man kan vara överens, men man vill inte vara det, säger hon.

– Och jag är djupt oroad över utvecklingen när det gäller växandet av de statliga myndigheterna. Hur stort ska Skolverket bli? Skolöverstyrelsen var ju långt mindre än vad Skolverket är nu. Hur mycket statliga medel ska vi lägga på skolmyndigheterna?

KERSTIN WEYLER

Vill se resultat. Daniel Söderberg, rektor och enhetschef vid vuxenutbildningen i Gislaved, medverkade i den stora skoldebatten under Almedalsveckan.

FOTO: MARGARETHA HOLMQVIST

”Satsning på skolan är som en investering”

–Skippa pratet om kostnader. Satsning på skolan ska ses som en investering i vårt framtida samhälle. Det man investerar i vårdar man!

Det budskapet gav Daniel Söderberg, förste vice ordförande i Sveriges Skolledarförbund, varma applåder vid Almedalens stora skoldebatt.

ALMEDALEN. Daniel Söderberg belyste problemet med vad han kallar det dubbla huvudmannaskapet: hur staten lägger på rektorerna nya åtaganden, samtidigt som kommunerna gärna far fram med ostryveln och jagar kostnader.

Hur gör vi skolan likvärdig? var huvudrubriken för seminariet.

En komplex fråga, konstaterade Daniel Söderberg efter avslutad debatt. Det räcker inte med att ”alla vill väl.”

– Det handlar om svensk

framtid och nu måste det bli verkstad. Vi vill se förändringar som ger resultat.

POLITIKPANELEN BESTOD AV Gunilla Svantorp, Socialdemokraterna, Lars Hjalmered, Moderaterna, och Fredrik Christensen, Centern. De delade problem-bilden att alltför många elever inte klarar kunskapskraven. Den stora tvistefrågan var skolans finansiering.

– Ska skolan vara en marknad, frågade Gunilla Svantorp retoriskt när Lars Hjalmered försvarade friskolornas vinstuttag.

Debatten arrangerades av Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund och Sveriges Skolledarförbund.

Daniel Söderberg ersatte med kort varsel förbundsordförande Matz Nilsson, som fått förhinder.

MARGARETHA HOLMQVIST

UTLÄNDSK PÅVERKAN SKA UNDERSÖKAS

UTLÄNDSKT. Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, ska på regeringens uppdrag göra en studie över utländskt ägande och investeringar i svensk skola, komvux och yrkeshögskolan, och vilka utländska investeringar som finns inom folkbildningen. Medför det utländska ägandet några risker och hur ser ägarbilden ut? Den kunskapen behövs för att säkerställa att till exempel skolan inte påverkas av utländska stater och aktörer.

VISMA | plandisc

Skapa överblick med det digitala årshjulet

Samla all dokumentation på ett ställe och öka samverkan

www.plandisc.se

SÅ VILL POLITIKERNA

Skolledaren ställde fyra frågor till riksdagspartierna inför valet:

① Omsättningen av rektorer är stor. Hur ska den kunna minskas?

② Hur ska rekryteringen av skolledare säkras?

Socialdemokraterna

① Huvudmännen ska ge rektorerna de förutsättningar och det stöd de behöver för att kunna utföra sitt jobb. Skolledare ska kunna utvecklas i sin profession och fokusera på det pedagogiska ledarskapet för att bidra till trygghet, studiero och en bra arbetsmiljö i skolan.

② Samhället måste ta tillbaka den demokratiska kontrollen över skolan så att fokus blir skolans uppdrag i stället för vinstjakt. Dagens marknadsstyrning leder till att elever reduceras till kunder. Det påverkar också skolledare negativt.

③ Nej, det bör finnas möjlighet att anpassa utifrån skolan och elevernas behov. Samtidigt ser vi att en del friskolor minskar lärartätheten i syfte att öka vinstmarginalerna, därför är det avgörande att få bort vinstjakten från skolan.

④ Jämlikheten måste öka och fokus i alla skolor ska vara kunskap och bildning. Allas möjlighet att välja skola ska värnas men vinstjakten ska bort. Skolpengen måste fördela resurserna mer likvärdigt och sluta överkompensera vinstdrivande koncerner för kostnader de inte har.

Miljöpartiet

① Rektorerna måste ha förutsättningar att göra ett bra jobb. Det måste finnas tillit och mandat från huvudmännen att utföra uppdraget enligt skollagen, och tillräckliga resurser. Nedskärningarna och vinstutdelningarna måste stoppas.

② Attraktiviteten i yrket måste öka. Ett professionsprogram för rektorer ska införas som säkerställer kontinuerlig kompetensutveckling och forskningsförankring. Villkoren för Sveriges viktigaste ledare måste bli bättre.

③ Antalet elever och medarbetare per rektor spelar roll. Det är problematiskt att det allt oftare i stället anställs biträdande rektorer. Förslaget med reglering av ett fixt antal har vi ännu inte tagit ställning till.

④ Staten ska ta ett större ansvar för en likvärdig finansiering av skolan. Skolsegregationen måste minska genom ett rättvist och fritt skolval och genom att skolhuvudmän verkar för en mer allsidig social sammansättning av elever.

Vänsterpartiet

① Genom att ge skolorna tillräckliga resurser för att bedriva en bra verksamhet. Vi vill ge mer pengar till kommunerna vilket i förlängningen skulle ge mer pengar till skolorna. Det måste också bli ett stopp för marknadsskolan och det resursslöseri som vinstjakten innebär.

② För det första måste skolledare ha en rimlig arbetsbörda därför måste skolornas resurser stärkas. Vi vill även att förstelärsystemet avskaffas till förmån för ett riktigt karriärstegssystem som utgår ifrån faktiska meriter och tydliga uppdrag. På så sätt kan rekryteringen till skolledarna stärkas.

③ Det är viktigt att rektorerna har en rimlig arbetsbörda men vi har ännu inte tagit ställning till den specifika frågan.

④ Vi vill bland annat göra om skolpengen så att resurserna i högre utsträckning fördelas så att de går till de elever som har störst behov.

Centerpartiet

① Vi behöver utveckla tydliga karriärvägar för skolledare och se till att erbjuda återkommande kompetensutveckling under karriären. Vi vill också att lönen borde vara starkare knuten till kompetens. Bra rektorer ska ha bra betalt.

② Vi vill utöka och utveckla rektorsprogrammen, bland annat till att även innefatta en mentorsutbildning för en kvalitativ introduktionsperiod. Därutöver behöver huvudmännen göra sitt för att locka fler duktiga ledare till skolan.

③ Vi har inga förslag på att reglera det, det är en arbetsgivarfråga. Rektor har det ekonomiska ansvaret för sin skola och har mandat att anpassa organisationen efter de behov som finns. Däremot är det viktigt att huvudmännen tar sitt ansvar för att skapa förutsättningar för en fungerande organisation och att stärka arbetsmiljön.

④ För att fler duktiga lärare och rektorer ska vilja arbeta på skolor med större utmaningar vill vi se en satsning på karriärtjänster för rektorer och lärare i skolor med låga resultat.

VÄRNA REKTORERNA

③ Bör antalet medarbetare per rektor regleras?

④ Elevers bakgrund och vilken skola de går i spelar en allt större roll för resultaten. Hur ska denna utveckling kunna brytas?

Moderaterna

① Genom att bryta utvecklingen där rektorer upplever att det inte har något utrymme att styra och leda arbetet, då alla viktiga beslut styrs av den politiska huvudmannen. Lyhördhetskravet uppåt medför osäkerhet och "utmattning" och de biträdande rektorerna får i högre utsträckning ersätta rektorns roll.

② För att främja rekrytering av skolledare vill vi se en ny rektorsutbildning som framförallt riktar sig till lärare som är intresserade av framtida ledaruppdrag på olika nivåer i skolan. Vi vill även se en obligatorisk fördjupningsutbildning efter rektorsprogrammet.

③ Vi har i dag inte något sådant förslag men tittar gärna närmare på frågan.

④ Om vi i Sverige införde en traditionell kunskapssyn med mätbara kunskaper, hade lärarledd undervisning utifrån läroböcker, nolltolerans mot stök och bråk på lektionerna, och undervisning i liten grupp för dem som inte klarar helklasskonceptet – då skulle likvärdigheten öka.

Liberalerna

① Det avgörande är att förbättra arbetsvillkoren. Rektorns roll ska renodlas med fokus på pedagogiskt ledarskap. Vi satsar därför på administrativa resurser som kan avlasta rektorerna.

② Skolledarnas mandat ska stärkas och lönerna vara attraktiva. En rektors lön ska motsvara ansvaret det innebär att leda en skola och ett stort lärarlag. Båda delarna behövs för att göra skillnad.

③ Nej, men problemet finns. Rektorerna kan ansvara för 30–40 medarbetare, vilket är oerhört betungande. Vi satsar 16 miljarder mer på skolan kommande år, vilket möjliggör bättre organisation.

④ Prioritera skolans kunskapsuppdrag, inför gemensamt skolval och statligt huvudmannaskap. Alla skolor ska ha i uppdrag att motverka segregation. Vi säger nej till kvotering, lottning och bussning.

Kristdemokraterna

① Det är alltför vanligt att rektorer byter tjänst ofta. Orsaken till detta behöver analyseras med syfte att få fler rektorer att vilja stanna kvar inom yrket. Vi vill därför att Skolverket ges i uppdrag att analysera orsakerna till att så många rektorer byter tjänst så ofta och föreslå lämpliga åtgärder.

② Det viktigt att rektorsrollen är attraktiv. Rektorsutbildningen är i dag tillgänglig bara för dem som redan har en rektorstjänst. Vi vill att den ska öppnas även för den som vill bli rektor. Utbildningen i pedagogiskt ledarskap ska motsvara innehållet i befattningsutbildningen och rektorslyftet i dag.

③ För oss är det viktigt att det finns ett tydligt ledarskap på varje skola, så att möjligheten till ansvarsutkrävandet blir tydligt. Rektor bör ha stor frihet att utforma sin inre organisation, men Skolinspektionen får gärna ge ut riktlinjer och rekommendationer när det gäller antalet medarbetare per rektor/biträdande rektor.

④ En nationell skolpengsnorm för att vägleda kommunerna mot en mer jämlik och bättre skola. I dag skiljer sig skolpengens storlek kraftigt och hur den beräknas. Skillnaden mellan de kommuner som satsar mest och minst är 30–40 procent, och skillnaderna i kunskapsresultat är också stora.

Sverigedemokraterna

① Arbetsmiljön måste stärkas genom ökade befogenheter för rektorer och lärare att upprätthålla ordningen på skolorna. Dessutom måste lönenivån upp så att det ansvar som rektorsrollen innebär också får ett lönemässigt genomslag.

② Rektorsutbildningen måste stärkas och högre krav ställas på den som vill bli rektor. Det ökade ansvaret ska också föranleda en högre lönenivå.

③ Nej. Utgångspunkten bör vara "En skola, en rektor".

④ En mängd insatser krävs, bland annat omfattande satsningar på svenska språket, nationella ordningsregler och skärpta konsekvenser vid överträdelser, parallellt med att erhålla faktakunskaper ska utgöra betygs-kriterier och inte förmåga.

FÖRBUNDETS KRAV TILL POLITIKERNA

Sveriges Skolledarförbund tog redan i december fram sitt ”valmanifest” – *Valets viktigaste frågor för ledarskap i förskola och skola*.

Förbundet ställer sju krav på landets politiker. Några av dem har dock under våren i det närmaste uppfyllts.

TEXT KERSTIN WEYLER

Skolledarnas löner måste motsvara det stora ansvar och de komplexa uppgifter som de har. Lönesättningen av skolledare har inte anpassats till de stora satsningarna på lärares löner och avståndet mellan lönenivåerna krymper. Det är ett krav som stått högst på Sveriges Skolledarförbunds lista på förändringar som måste till. Det är också det första kravet i manifestet.

Skolledare har svårt att kompensera sig för de extra insatser som ständigt krävs. Det måste gå att distribuera arbetsuppgifter som inte hör till kärnan i yrket till andra verksamma i skolan – allt som inte kan kopplas till ledning och styrning. Rektor måste få styra över den inre organisationen. Och till exempel bör inte antalet medarbetare per rektor överstiga 25.

REKTORER FÅR ALLT ta ansvar för allt större verksamheter. I takt med det växer antalet biträdande rektorer. Utvecklingen står i strid med skollagens intentioner (en rektor har ansvar för en skolenhet), menar förbundet. Om det här fortsätter blir det nödvändigt att befattningen biträdande rektor (eller motsvarande) definieras i lagtext.

Huvudmän och stat måste göra mer för att minska omsättningstakten på landets skolledare. En särskild lönesatsning för rektorer som tar ansvar för skolor med särskilda utmaningar behövs.

Det är särskilt oroande menar förbundet, att rektorer med få år i yrket lämnar sitt uppdrag efter en kort tid. Tillgång till mentorer för nyblivna rektorer skulle förbättra situationen. Det måste också ges tid till den rektor eller biträdande rektor som går rektorsprogrammet att genomföra sin utbildning. En dag i veckan måste få vikas till studier.

Alla barn och elever måste få likvärdig förutsättningar för sitt lärande. Rejåla satsningar måste göras i områden med svåra socioekonomiska förutsättningar.

Barn och elever måste få chans att möta och träna svenska i dessa områden.

Efterfrågan på elevhälsans tjänster ökar men behoven är inte alltid kopplade till barnens studiesituation. Den psykiska ohälsan måste därför mötas med en mer tillgänglig och anpassad primärvård, anser förbundet. Alla offentligt finansierade skolor, oavsett huvudman, ska omfattas av offentlighetsprincipen och meddelarfriheten.

SVERIGES SKOLLEDARFÖRBUND KRÄVER, liksom lärarnas fack, att en förändring av finansieringen av skolan snarast måste ske. I väntan på en större reform av skolans finansiering bör ett sektorsbidrag för skolan införas, så att pengarna till förskola och skola skyddas. Alla vinster som uppkommer i den offentligt finansierade verksamheten ska återinvesteras.

I samband med ett ökat statligt ansvar för finansieringen måste skolchefens roll och ansvar för likvärdigheten på huvudmannanivå definieras på ett tydligare sätt i skollagen än vad som är fallet i dag. Det är också ett krav från förbundet.

I våras kom ett förslag om att skärpa straffen för hot och våld mot de som arbetar i välfärden. Utöver tidigare blåljuspersonal, ingår nu rektorer i den kretsen, vilket har varit ett starkt krav från Sveriges Skolledarförbund i många år och som också finns med i valmanifestet.

NÄR DET GÄLLER professionsprogram för lärare och skolledare, kan man väl säga att regeringen går Sveriges Skolledarförbund till mötes till hälften. Strax före sommaren skickade regeringen sitt förslag om professionsprogram till lagrådet. Regeringen tycker dock att det räcker med ett program, inte två som förbundet har stridit för och som också finns med i dess valmanifest. «

Sveriges Skolledarförbunds valmanifest.

Lgr22: Så påverkas undervisningen och lärarprofessionen

STOCKHOLM 26 OKT • DIGITALT 26 OKT • GÖTEBORG 16 NOV

En mer sammantagen betygssättning – vad innebär det?

I de ändrade styrdokumentet lyfts ämnenas karaktär fram tydligare och värdet av fakta och förståelse understryks. Med tydligare kursplaner och mindre detaljerade kunskapskrav får läraren större utrymme i sina didaktiska val. Bedömningen av elevernas kunskap kan göras på ett bredare och mer varierat underlag. Det är både en utmaning och en möjlighet.

Konferensens föreläsare presenterar aktuell forskning och handfasta exempel på hur du kan använda Lgr22 för att utveckla undervisningen.

Anna Karlefjärd
Expert på skolans styrdokument

Åsa Hirsh
Forskare & docent i pedagogik

Eva Svensson
Pedagogisk utvecklare

Filippa Mannerheim
Debattör & författare

Maria Wiman
Krönikör, författare & Sveriges bästa lärare 2019

UNDER KONFERENSEN:

- Nya styrdokument – med betydelse för lärare & elever
- Från detaljer till didaktiska val – hur blir bedömningen rättvis och likvärdig?
- Att implementera nya läroplaner – erfarenheter från huvudman till lärare
- "Skolan som bildningstempel" – det pedagogiska perspektivet
- Att äga sitt yrke – ledarskap, tydlighet och respekt

Skanna för att
läsa mer om
konferenserna

Utökade

Kunskapsområdet:

Sexualitet, samtycke & relationer

STOCKHOLM & DIGITALT 19 OKT

Lärarfortbildning i
samarbete med

Hur skapar man en balans mellan hälsa, välbefinnande och riskkänedom?

I Lgr22 får kunskapsområdet om sexualitet, samtycke och relationer större betydelse och utrymme. Dessutom blir det alla lärares ansvar och rektor får också en tydligare roll. Kärlek, lust, normmedvetenhet, könseufori, risker, porr, makt, jämställdhet och mediernas roll. Det och mycket mer ska få plats i undervisningen.

Hur skapar man en balans mellan hälsa, välbefinnande och riskkänedom? Vilken betydelse har det kollegiala samarbetet under rektors ledning för att designa en hållbar undervisning? "Bygg undervisningen på elevernas delaktighet och inte främst på deras erfarenheter", säger pedagogikforskaren Karin Gunnarsson. Det är ett budskap som går som en röd tråd genom konferensen.

UNDER KONFERENSEN:

- Att sätta kunskapsområdet på kartan
- Så kan normer om barn, genus och sexualitet påverkas undervisningen
- Didaktiska utmaningar i årskurs 7-9 – vad händer med kunskapsområdet i och mellan olika ämnen?
- Inspiration och råd till skolor med avstamp i de nya skrivningarna i läroplanerna
- Konkreta övningar från RFSU:s 30-åriga erfarenhet

"TONVIKT PÅ ATT ÖKA POJKARNAS MOTIVATION"

I utvecklingsarbetet på Rosengårdsskolan ligger tonvikten på att höja pojkarnas motivation. Det gynnar alla, menar Cecilia Larsson Ståhl.

TEXT MARGARETA EDLING FOTO ANDRÉ DE LOISTED

Kompetens, säger Cecilia Larsson Ståhl, då hon beskriver vad som kännetecknar F-9-skolan hon basar över.

– Här finns otroligt härliga människor. Man kommer in och möts alltid av ett leende och ett hej. Men framförallt är här en oerhört hög kompetens bland personalen och ett oerhört driv. Alla vill både utveckla och utvecklas.

Rosengårdsskolan har drygt 500 elever och cirka 100 medarbetare. Den ligger i en stadsdel som ofta beskrivs som särskilt utsatt och där gymnasiebehörigheten är tydligt lägre än riksnittet. Skolans högsta-dium stängdes 2013 på grund av låga resultat och stök. För tre år sedan öppnades det igen i liten skala. De första nya niorna gick ut i våras.

När Cecilia Larsson Ståhl var ny som rektor upptäckte hon ett mönster i elevresultaten: Vart tredje år presterade pojkarna i sexan bättre än flickorna. Övriga år tvärtom.

HON GICK REKTORSUTBILDNINGEN då och djupdök i frågan. Hon såg att de pojkar som nådde bättre resultat i årskurs 6 hade haft en viss lärare på mellanstadiet, försteläraren Sofie Nilsson, som jobbat här i 20 år.

– Hon var den gemensamma nämnaren, även om hon så klart haft kolleger som varit delaktiga. Jag lärde mig mycket när hon berättade vad hon gör, som hon har märkt får effekt på pojkarnas resultat.

Framgångsfaktorerna var strukturer, tydlighet, förutsägbarhet och delaktighet. Eleverna vet vad de ska göra och vad de förväntas uppnå. Undervisningen ligger på rätt nivå. Sådant är viktigt för alla, men tycks ha särskild betydelse för pojkars lärande.

Insikterna blev grunden för ett gemensamt arbetssätt bland lärarna.

Samtidigt snubblade Cecilia Larsson Ståhl över

**Intervju
REKTOR
Cecilia
Larsson
Ståhl**

TOLKAR ITALIENSKA

► **Namn:** Cecilia Larsson Ståhl

► **Uppdrag:** Rektor, Malmö

► **Född:** 1973

► **I bagaget:** Statsvetenskap, tolkutbildning (italienska), 15 lärarår (främst Sva).

► **Fritid:** Radhus i Lund, man, två barn (15 och 11 år). Sköter markarbetet med familjens häst. Tankar energi vid sommarstugan i Löderup.

► **Bäst i jobbet:** Eleverna! Systematiskt utvecklingsarbete!

► **Skolan i valet:** Politikerna bör grunda sina beslut på den skolforskning som finns, inte på de vindar som blåser.

forskaren Fredrik Zimmermans bok om hur pojkar kan lyckas i skolan. Han lyfter vikten av struktur, men tar även upp bemötande och att inte tillåta "skojbråk". Alla medarbetare läste boken som en del av utvecklingsarbetet kring pojkar.

– Vi grundar allt vi gör på forskning och beprövad erfarenhet, så här fick vi båda delarna i ett.

Det fanns redan rutiner som visat sig gynna trygghet, studiero och resultat, till exempel att skoldagar och lektioner inleds och avslutas likadant och att en vuxen finns med vid förflyttningar.

Förra läsåret införde lärarna även täta individuella utvecklingssamtal med vissa pojkar i årskurs 3, 5 och 9. Resultaten pekar i positiv riktning, men än är det för tidigt att tala om orsak och verkan, säger Cecilia Larsson Ståhl. Modellen provas nu bredare och följs upp.

DET ÄR VIKTIGT för henne att våga stanna i det hon tror på. Utanför hennes fönster återställs den skolbyggnad som någon tände eld på i våras, under upploppen i samband men de högerextrema koranbränningarna. Eleverna i förskoleklass, årskurs 1, 2 och grundsärskolan är evakuerade. I ilfart gjordes en nedlagd skola redo att välkomna dem med fika, ballonger och klassrum så lika de gamla som möjligt.

Barnen klarade det trots allt bra, anser hon.

– Skolan är inte bara en byggnad, den är människorna i den. Alla vuxna fanns här, och det är vi som utgör elevernas trygghet.

Samtidigt menar hon att upploppen visar på vikten av att öka pojkars måluppfyllelse.

– Den andra världen finns där hela tiden, nära eleverna. Det gäller att skolan är ett fullgott alternativ till den. Vårt mål är hela tiden att öka gymnasiebehörigheten, så att eleverna kommer vidare i livet och kan välja en annan väg. «

Framgångsfaktorer för Cecilia Larsson Ståhl är
strukturer, tydlighet och delaktighet.

SKOLBIBDAGEN 25 OKTOBER, 2022 – SKOLBIBDAGEN 25 OKTOBER, 2022

SKOLBIBDAGEN 25 OKTOBER, 2022 – SKOLBIBDAGEN 25 OKTOBER, 2022

SKOLBIBDAGEN 25 OKTOBER, 2022 – SKOLBIBDAGEN 25 OKTOBER, 2022

SKOLBIBDAGEN

Likvärdig skola.

25 oktober

Anmäl dig nu på btj.se

btj

SKOLBIBDAGEN 25 OKTOBER, 2022 – SKOLBIBDAGEN 25 OKTOBER, 2022

RÅD: UTNYTTJA TRANSSPRÅKET I KLASSRUMMET

– Låt lärare med olika språkkompetens hjälpas åt i klassrummet.
Det uppmanar Pirjo Lahdenperä, professor emerita i pedagogik.

TEXT **MARGARETHA HOLMQUIST**

Pirjo Lahdenperä har länge forskat om flerspråkiga skolmiljöer. I höst är hon aktuell som en av författarna till boken *Lärarens ledarskap i en mångkulturell skola* (se lästips på sidan 20).

Hon lyfter fram ”transspråkande” som en viktig ingrediens i undervisningen. Att elever snabbt får hjälp med att förstå centrala begrepp i ett ämne underlättar inlärnigen.

– Det handlar om att använda de språk som barnen kan i kunskapsinlärnigen. När man lyckas blir det ganska fantastiskt!, sammanfattar Pirjo Lahdenperä, som är verksam vid Mälardalens universitet.

HON BEKLAGAR ATT skoldebatten präglas av polarisering. Det talas ständigt om utsatta områden och segregation, mindre om vad som kan och behöver göras.

Att ensidigt se elevers olika språkbakgrund som problem är ingen framkomlig väg.

– Det svänger mycket i skolpolitiken, även interkul-

turalitet blir ett slagträ mellan olika partier, konstaterar hon.

Helt enkelt är det inte att få ”transspråkande” på plats.

Skolledarens rekryteringsuppdrag är komplicerat, det kan vara svårt att hitta rätt språkkompetens. Det gäller att hitta lösningar som fungerar över tid och att kommuner och huvudmän visar uthållighet.

– Kommunerna måste förstå att det här arbetssättet kan attrahera lärare och att metodens genomförande ställer höga krav på skolans ledarskap.

KONTAKTEN MED VÅRDNADSHAVARNA är en annan pusselbit för att eleverna ska finna sig till rätta i den svenska skolan.

– Att samverka med föräldrarna och göra skolan begriplig för dem är viktigt, den svenska skolan är väldigt speciell, bland annat med sitt värdegrundsarbete.

Även här kommer tidsaspekten in, menar Pirjo Lahdenperä.

Svenska skolläda­re lägger så myc­ket tid på möten. Ur ett nordiskt perspektiv frågar man 'hur hin­ner ni ar­beta när ni är på möten hela tiden?'

Det behövs tillräckligt med tid och en tydlig an­svarsfördelning kring vem som sköter kontakten med hemmen. Som det fun­gerar i dag kän­ner sig peda­go­ger och skolläda­re otillräckliga, kraven på dokum­en­ta­tion är höga och mötena många.

HON BERÄTTAR ATT hennes nordiska kollegor förundras över hur svenska skolläda­res arbetsdag fylls av sam­manträden. En rektor kan inte "vara överallt hela ti­den" men ska kunna följa vad som händer i klassrum­men, anser hon.

Pirjo Lahdenperä är legitimerad psykolog och professor emerita i pedagogik med inriktning mot styrning och ledning på Akademin för utbildning, kultur och kommunikation vid Mälardalens universitet.

FOTO: PRIVAT

– Svenska skolläda­re lägger så myc­ket tid på möten. Ur ett nordiskt perspektiv frågar man 'hur hin­ner ni ar­beta när ni är på möten hela tiden?'. Rektorerna ska ut i klassrummen och se hur det fun­gerar. Utan aktu­ell kunskap faller man lätt in i förutfattade meningar. **Samtidigt som flerspråkighet kan vara en tillgång i skolan väcker det också kritik från föräldrar när skol­personal inte talar perfekt svenska. Hur ska skol­le­da­ren tänka kring det?**

– Då ska man ta kritiken på allvar men också stödja och försvara personalen, lyfta fram deras kompetens, att de är bra med barnen och så vidare, säger Pirjo Lahdenperä.

Hon återkommer till ledarskapets betydelse för sko­lan som helhet, och i klassrummen.

– Vi hade länge en utveckling där läraren mer skulle vara som en "konsult" till eleverna. Det har gjort lä­rarna osäkra och att de inte vågar ta scenen som le­dare.

MÄLARDALENS UNIVERSITET, TIDIGARE högskola, har campus i Eskilstuna och Västerås, två städer med lång tradition av att ta emot människor från andra länder.

Samarbetet med skolor och andra delar av samhäl­let där har varit betydelsefullt för den pedagogiska forskningen, enligt Pirjo Lahdenperä.

– Självfallet, i många olika ämnen finns en samver­kansprofil med det omgivande samhället i Mälardalen och det är värdefullt.

Att högskolan sedan årsskiftet är universitet är nå­got hon välkomnar.

– Det är jätteviktigt och bra! «

Fotnot: Den svenska benämningen transspråkande har sitt ursprung i en internationell beteckning på begreppet translanguaging, som åsyftar människans användning av alla språkliga resurser vid kommuni­ka­tion med andra och i det egna inre tänkandet. Benäm­ningen translanguaging myntades av språkforskaren Cen Williams som 1996 publicerade omfattande stu­dier av tvåspråkig undervisning i skolor i Wales. (Källa Skolverket.)

LÄSTIPS

► Lahdenperä, Pirjo (2021). Interkulturellt ledarskap och verksamhetsutveckling. Lund: Studentlitteratur.

► Lahdenperä, Pirjo (2022). Lärares ledarskap i en mång­kulturell skola.

► A S Pihlgren & M Jensen (red). Lärares ledarskap – pro­fessionell pedagogisk praktik. Malmö: Gleerups AB.

Din vardag är vår vetenskap

KOMPETENSUTVECKLING FÖR DIG
INOM FÖRSKOLA OCH SKOLA

Vi erbjuder utbildningar och böcker som svarar mot aktuella kompetensutvecklingsbehov för dig som är verksam inom skola. Våra produkter grundar sig på aktuell forskning förmedlad på ett inspirerande och verksamhetsnära sätt. Här möts vardag och vetenskap.

Mer information om hela vårt kompetensutvecklingserbjudande hittar du på: studentlitteratur.se/dinvardagärvårvetenskap

Se hela vårt
utbud på

[studentlitteratur.se/
dinvardagärvårvetenskap](https://studentlitteratur.se/dinvardagärvårvetenskap)

HÅLLBARHET GER OSS MÖJLIGHETER

Som filosofisk praktiker ser Kalle Grill hållbarhetsbegreppet som en möjlighet för skollärare att kartlägga människors behov och få in långsiktighet i arbetet.

TEXT LENA FRÄNDBERG

HÅLLBAR UTVECKLING

► Begreppet "hållbar utveckling" fick sin internationella spridning 1987 då FN-kommisionen för miljö och utveckling, även kallad Brundtlandkommissionen, lanserade begreppet i rapporten "Vår gemensamma framtid".

► Där definierades begreppet som en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.

KALLE GRILL

► Docent i filosofi och universitetslektor. Undervisar i moralfilosofi, politisk filosofi och filosofisk samtalskonst och är föreståndare för kandidatprogrammet i filosofi och samhällsanalys vid Umeå universitet.

► 2017–2021 ledde han ett forskningsprojekt om hållbarhetsbegreppet och dess koppling till framtida människor.

► Utanför akademien arbetar Kalle Grill som föreläsare och filosofisk praktiker. Han har medverkat i radions *Tankar för dagen* och gjort ett TED-talk.

Kalle Grill är universitetslektor i filosofi som pratat om allt från äktenskap till klimatan-svar i radions *Tankar för dagen*.

Förutom sin akademiska gärning, radio-prat och föreläsningar, sysslar han med det som kallas filosofisk praxis. Det innebär att han använder filosofiska verktyg för att hjälpa människor och organisationer att utvecklas. Grundtanken är att alla kan filosofera, även de som inte studerat de stora filosoferna. Då kan det behövas en vägvisare.

– Frågandet är centralt i arbetet som filosofisk praktiker. Att fråga på ett sätt som både öppnar upp, kartlägger och analyserar. Hos en psykolog kan du få en psykologisk analys och hos en filosof en filosofisk analys av dig själv, säger Kalle Grill.

Som akademiker har Kalle Grill forskat om bland annat paternalism, artificiell intelligens och hälsa. På senare år har hållbarhetsbegreppet varit i fokus.

– Hållbarhetsbegreppet är intressant eftersom det är så hett. Det används överallt, från de globala målen till den nationella politiken och näringslivet. Alla ska vara hållbara. Då blir det viktigt att fundera över vad det är det för värde som vi bekänner oss till.

ENLIGT KALLE GRILL innebär ordet både problem och möjligheter. När det hela tiden används som någonting positivt kan det lätt bli en klyscha och tomt på mening.

– Vi tillåter varandra att använda det lite för lättvindigt. Men det finns också en möjlighet att ta ställning till viktiga teman som ligger inbyggda i begreppet.

Vad betyder hållbarhet för oss? Det kan vara en början på ett konstruktivt samtal och ett sätt att ta ut en riktning, säger Kalle Grill.

En vanlig definition av hållbarhet är att dagens behov ska tillfredsställas utan att äventyra framtida människors möjligheter att tillgodose sina behov.

Dagens behov och bevarandet över tid är två dimensioner av begreppet som kan användas som utgångspunkt. Begreppets innebörd beror bland annat på vilka behov man menar bör uppfyllas i nutid och vad man lägger in i bevarandet över tid.

– Vad menar vi till exempel med en bra arbetsmiljö? Ska den bli ännu bättre eller ska den vara lika bra? Om den blir lite sämre, är vi ändå hållbara? Det finns en naturlig variation i hur bra man lyckas från år till år. Genom att specificera de här två dimensionerna kan man komma fram till vad hållbarhet betyder för den egna organisationen, säger Kalle Grill.

HÅLLBARHETSFRÅGAN KAN, som ovan, vändas mot den egna organisationen. Den kan också vändas mot något större, den naturliga miljön och det globala sammanhanget, till exempel klimatkrisen. Då får hållbarhet betydelsen att organisationen ska bidra till en hållbar värld.

– På en skola kan någon säga att vi ska vara hållbara och med det mena att vi ska skriva ut dubbelsidigt och värma upp byggnaderna på ett klimatsmart sätt. Någon annan kan prata om hållbarhet och syfta på mänskliga behov inom skolans väggar och hur vi uppfyller dem och bevarar det över tid. Det är två olika betydelser som båda är vanliga och rimliga, säger Kalle Grill.

Kalle Grill anger två viktiga skäl för en skollärare att fundera över hållbarhetsbegreppets innebörd.

– Det uppenbart pragmatiska är att det kan vara bra att tänka igenom det eftersom det är så aktuellt. Någon kommer att fråga dig om detta vid något tillfälle. Man kan också se det som en möjlighet att kartlägga de viktiga sakerna i relation till människors behov och få in långsiktighet i sitt arbete, säger Kalle Grill. «

Kalle Grill.

Solceller på skolans tak – är det hållbarhet?

FOTO: ISTOCKPHOTO

Reggio Emilia Institutet

HÖSTENS DIGITALA & ANALOGA PROGRAM

I höst hittar du såväl nyheter som favoriter i repris i våra program. Välj bland ett flertal inspirerande föreläsningar, workshoppar och konferenser. Vi har samlat de mest populära programpunkterna från de senaste terminerna och skapat helt nya programpunkter. Allt för att inspirera och tillgodose ett så brett spann av fortbildningsbehov som möjligt.

Läs mer och anmäl dig till höstens program på vår hemsida!

www.reggioemilia.se

Grundskolans nya läroplaner 2022 – nu är de här!

Förändringar i läroplanerna omfattar bl.a. sexualitet, samtycke och relationer och ändringar i värdegrundsarbete kring skolans arbete med att motverka intolerans, våld och förtryck. Alla ändringar ska tillämpas fr.o.m. ht-22.

►► Läs mer och beställ: nj.se/lgr

Utgivare: Skolverket

Hur kan skolan gagnas av bibliotekarier som tar plats?

Som skolbibliotekarie var jag en gång på en nätverksträff där en student berättade att hon ville bli skolbibliotekarie för att det nog var som att vara hemmafru; gå runt och fixa och dona i biblioteket, och läsa böcker.

”Nej, nej”, sa vi skolbibliotekarier, ”det är snarare som att vara småbarnsförälder; jonglera otaliga olika saker samtidigt som telefonen aldrig slutar ringa, du är trött men vet att du gör livets viktigaste jobb.”

När jag åtta år senare började doktorera bestämde jag mig för att utforska hur skolbibliotekarier ser på sitt arbete. Nu, ytterligare åtta år senare, är det dags att sammanfatta mina resultat.

MIN STUDIE BYGGER på intervjuer med 22 skolbibliotekarier som arbetar på 14 *framgångsrika* skolbibliotek, det vill säga högstadier och gymnasier som erhållit utmärkelser för sina skolbiblioteksverksamheter. Det är skolor som valt (haft möjlighet?) att satsa på biblioteket och bibliotekarierna.

Att mäta framgång, och att ge utmärkelser till dem som lyckas är förstås problematiskt och diskuteras flitigt inom professionen. Men, för att alls finna välfungerande, ändamålsenliga bibliotek behövde jag vända mig till dessa exempel. Utan att alls påstå att detta är ett tvärsnitt av hur det ser ut på svenska skolor 2022.

Jag är kulturpolitiker i en stad där skolbiblioteksverksamheter inte fungerar, och ser på nära håll hur långt bort från mångas vardag mina resultat ligger.

Genom studien visade det sig att skolbiblioteken var välfungerande delvis därför att de omgavs av förutsättningar som möjliggjorde att en verksamhet bedrevs. Sådana förutsättningar utgörs av en god

FÖRFATTAREN

Ulrika Centerwall

har en bakgrund som bibliotekarie. Hon undervisar nu på bibliotekarieprogrammet på Bibliotekshögskolan i Borås och är kulturpolitiker. I juni 2022 disputerade

hon på avhandlingen *Att ta plats och göra skillnad: skolbibliotekariepraktiker i framgångsrika verksamheter*. Avhandlingen finns att läsa här: *Att ta plats och göra skillnad: skolbibliotekariepraktiker i framgångsrika verksamheter* (diva-portal.org).

bemanning, utbildade bibliotekarier, ett biblioteksrum att utgå ifrån, med resurser av en mängd olika slag, samt ett kollegium och en rektor med intresse och kompetens inom skolbiblioteksområdet.

På merparten av de skolor jag besökte har biblioteket fått en central roll i skolan, såväl i det pedagogiska arbetet som på en rad andra områden. Jag tolkar det som att det är denna centrala plats, tillsammans med bibliotekariernas enträgna arbete för att ingå i det pedagogiska arbetet som möjliggjort framgången.

Att söka och erhålla utmärkelser för sin verksamhet och att sedan sträva efter att upprätthålla nivån på verksamheten är en sorts kvalitetsarbete och verksamhetsutveckling.

EN RAD FÖRSVÅRANDE omständigheter omger skolbiblioteken. Beskrivningar av begränsningar, isolering och brist på synlighet är därför till hjälp för att förstå skolbibliotek.

I min studie deltar bibliotekarier som excellerat i sina arbeten genom, och ibland *trots*, omgivande förutsättningar.

En diskussion om skolbibliotekens bristande förutsättningar och risk för neddragningar är dock ständigt aktuell. Att få skolor söka och mottar utmärkelser är en indikation, utöver statistiken, på att skolor i Sverige inte har möjlighet att bedriva ändamålsenliga skolbibliotek.

Många skolbibliotekarier arbetar på flera skolor under ett fåtal timmar i veckan vilket gör att de noggrant måste välja ut några få uppdrag att genomföra. Skolbibliotekarierna beskriver sitt arbete som ett ständigt relaterande till erfarenhet av dessa begränsningar och neddragningar varför det ingår i arbetet att hantera förutsättningarna och strategiskt ta sig an de utmaningar som platsen erbjuder.

Den framgångsrika verksamheten framstår som mycket personbunden. Ofta har en ensam bibliotekarie byggt upp verksamheten från obefintlig till utmärkande.

Det personbundna får konsekvenser för stabilitet och likvärdighet i och med att elevers tillgång till skolbibliotek inte kan garanteras på sikt. Verksamheten riskerar att avslutas eller trappas ned efter att en drivande bibliotekarie avslutat sin anställning eller när rektorer gör om eller drar in tjänster.

NÄR DET SEDAN återigen finns en skolbibliotekarie på plats behöver denna på sätt och vis börja om. Att komma till en skola som inte tidigare haft biblioteksverksamhet, eller endast ett obemannat bokrum, innebär ett utvecklingsarbete. I arbetet ingår att bygga upp en verksamhet samt strukturer och relationer för att kunna driva verksamhet.

Framgångsrik verksamhet är ofta personbunden. Den riskerar att avslutas eller trappas ned, till exempel när en drivande bibliotekarie slutar.

FOTO: COLOURBOX

Det finns med andra ord anledning att ifrågasätta om skolbibliotekarier får tillräckligt med stöd från skolan när det gäller arbetsbelastning och de mångfacetterade roller som de potentiellt skulle kunna ha.

I min studie framkommer det att dessa svårigheter gäller även för de bibliotekarier som arbetar på skolor med välbemannade bibliotek och där förståelsen för skolbibliotekariens specifika kompetens och bidrag är relativt stor.

Studien bidrar med exempel på hur det kan se ut när ovanstående beskrivna hinder är åtminstone delvis passerade och när bibliotekarier på Sveriges skolor skapar verksamheter som utmanar motstridiga budskap och bristande förutsättningar.

UR ANALYSERNA VASKADE jag fram sex aktiviteter som skolbibliotekarier ägnar stor del av sin tid åt. Att uttrycka handlade om performativa uttryck, som att i möte med elever, kollegor och rektor ofta inleda med orden ”Eftersom jag är skolbibliotekarie...”. Sådana uttryck visade sig behövas för att skapa en plats för sig själv i skolan.

Andra uttryck som skolbibliotekarierna använde om sig själva var serviceinriktad, öppensinnad, utåtriktad, social eller med fokus på bemötande.

Att positionera sig visade sig handla om att finna en position inom skolan, fysisk såväl som social, utifrån vilken bibliotekarierna kunde utföra sitt uppdrag. Att vara en vuxen bland elever innebär för skolbibliotekarier att ha en roll med an-

svar i en position vid de ungas sida, avskild från betygsättande lärare.

Utifrån en välfungerande position kan skolbibliotekarien sedan arbeta med att påminna om biblioteket, dess service och resurser och potentiella roll i undervisningen.

Att påminna räcker dock inte om det inte är tydligt för lärare och elever vad det är bibliotekarien påminner om. Att förklara och informera om de kompetenser bibliotekarier har behövs då en del av det skolbibliotekarier arbetar med kan vara svårt att förstå utifrån. Det krävs att bibliotekarierna på ett explicit sätt förklarar hur de kan bidra i klassrumsundervisning eller vad eleverna kan göra i skolbiblioteket, vilka resurser skolbiblioteket har och vilket service skolbibliotekarien erbjuder.

FÖR ALLA UNGA

En digital utbildning i psykisk hälsa

Stärk dina elevers möjligheter att må bra under tonårstiden.

- Helt kostnadsfri.
- Tre teman:
 - skapa positiv hjärnhälsa
 - tonårstiden, känslor och psykisk ohälsa
 - alkohol och drogers påverkan på hjärnan.
- Praktisk lärarhandledning.
- Lämplig för mentorstiden.
- Interaktiva övningar för eleverna.
- Skapad av ungdomar, lärare, experter och hjärnforskare.

Kom igång med utbildningen i din klass!

www.förallaunga.se

Aktiviteten att synliggöra visade sig vara en viktig del i skolbibliotekariers arbete.

Återkommande i tidigare forskning är diskussionen om skolbibliotekariers osynlighet, isolering, ensamhet, och arbetet för att motverka detta. Det görs exempelvis genom att bibliotekets bemanning utökas, av bibliotekarier, lärarbibliotekarier, biblioteksassistenter eller andra resurser som kan utgöra bundsförvanter för skolbibliotekarien.

Att vara den enda inom sin profession på en skola innebär avsaknad av professionell samhörighet och risk för professionell isolering och gör att bibliotekarierna saknar kollegiala diskussioner.

Att skolan traditionellt har definierats utifrån klassrumsundervisning och lärande, med lärare i centrum, innebär att bibliotekarien innehaft en stöd- eller service-roll.

Det finns en spänning mellan att tala om skolbiblioteket som en integrerad del av skolans pedagogiska verksamhet, som en resurs för övriga skolan eller som en medpedagogisk verksamhet; en kärnverksamhet eller resursverksamhet.

SKOLBIBLIOTEKARIEN ÄR INTE bara en pedagogisk resurs i klassrumsundervisningen, utan också en pedagog i sin egen undervisning såväl som den pedagogiska rollen en bibliotekarie har i ett bibliotekssammanhang.

Trots att den pedagogiska rollen tydligt poängteras av deltagarna är det ovanligt att bibliotekarien positionerar sig som lärare (även om undantag finns). Att ses som pedagogisk personal bidrar till skolbibliotekariens status och delaktighet och ger möjlighet att integrera sin verksamhet i den övriga pedagogiska verksamheten, exempelvis genom att bli en del i lärarkollegiet, i ett lärarlag och i planering av undervisning.

När det blir otydligt vilken funktion biblioteket kan ha på skolan försvårar det bibliotekariernas relationer och integrering i andra verksamheter. Så ser det dessvärre ut på många skolor runt om i landet där skolbibliotek inte har lyfts fram eller prioriterats.

Förutom att ta plats i undervisning fungerar bibliotekarierna också som stöd

Gemensamma samtal över professionsgränserna om vad som karakteriserar ändamålsenliga skolbibliotek kan stärka skolbibliotekariers ambitioner att driva skolbiblioteksfrågan framåt.

för lärarna och hela skolan genom projektledning, professionsövergripande samarbeten och skolutveckling.

I mitt material framkommer projektledning och skolutvecklande uppgifter och uppdrag där bibliotekarierna initierar ämnes- och professionsövergripande projekt och samarbeten.

En slutsats jag drar utifrån min studie är att det finns en dubbelhet i hur skolbibliotekarierna beskriver sina relationer med pedagoger och rektor.

Å ena sidan ges återkommande beskrivningar av andra professioners okunskap och ovlja. Å andra sidan ges positiva exempel vilket i sig kan tolkas som ett sätt att visa på sådant som är lyckat för att förstärka och bekräfta sin legitimitet.

Deltagarna i den här studien beskriver alltså ett skifte hos de pedagoger de samarbetar med, från okunniga eller ointresserade till att inneha en relativ medvetenhet om skolbibliotekariers kompetenser.

En förskjutning som bibliotekarierna själva anser att de åstadkommit; en rörelse från att ha varit bortglömd, till att nu inneha en central plats bland skolans personal.

I STUDIEN DELTAR skolbibliotekarier som har ledande roller i sina skolors verksam-

hetsutveckling, systematiska kvalitetsarbete och demokratiska arbete.

Det finns en rörelse mot att allt fler bibliotekarier innehar en plats i skolans ledningsgrupp. I Sverige kan detta knytas till hur skolbibliotekarien som pedagogisk resurs lyfts fram i politiskt framtagna dokument.

Bland mina deltagare är det inte ovanligt att ha en ledande roll i skolan och dess verksamhetsutveckling och systematiska kvalitetsarbete. Här förekommer mycket av det som kan sägas innefattas i SKA; att skriva skolbiblioteksplaner, att ta del i lärsplanering, att driva skolövergripande utvecklingsprojekt och fortbildningar.

Dessa skolbibliotekarier tar med andra ord plats som drivande av skolans demokratiska arbete. En mängd teman med koppling till det demokratiska uppdraget med tydlig koppling till skolbibliotekets uppdrag att främja läsning och MIK, medie- och informationskunnighet.

Bland skolbibliotekarier förekommer ständigt samtal och arbete med skolbibliotekets demokratiska uppdrag vari likabehandlings- och värdegrundsarbetet lyfts fram som ett av skolbibliotekariens viktigaste uppdrag.

Värdegrundsarbetet betonas på de 14 skolor där bibliotekarier intervjuats för min studie. Inom detta område uttrycker deltagarna att de har sina kärnvärden och kompetenser.

ETT AVSLUTANDE MEDSKICK från min studie och mina deltagare till andra inom skolans verksamhet är att fortsätta föra samtal om skolbibliotek.

Vi behöver förstå de skilda reaktioner som kom på Skolbiblioteksutredningens (SOU 2021:3) förslag. Vilka olika bilder finns det av vad en ändamålsenlig skolbiblioteksverksamhet ska omfatta och vilka vägar finns det för att nå dit?

Gemensamma samtal över professionsgränserna om vad som karakteriserar ändamålsenliga skolbibliotek kan stärka skolbibliotekariers (liksom skolbiblioteksforskarens och kulturpolitikerns) ambitioner att driva skolbiblioteksfrågan framåt. Min forskning bidrar med att lyfta fram skolbibliotekariers röster i det samtalet. «

Ledarskapskurser

För alla ledare inom alla skolformer

Visste du att ...

... flera av våra ledarskapskurser utförs nu i **process**

Vilket innebär att du får stödmaterial med dig att arbeta med på din arbetsplats mellan träffarna. På så sätt ökar du ditt eget lärande och kan direkt analysera utvecklingen i samband med kursens fortbildare.

Scanna för mer
info & bokning

Biträdande rektor

Leda medarbetare, arbetslag och skolutveckling

3
DAGAR

- Bygga starka och välmående arbetslag
- Balansera brandkärsuttryckningar med långsiktigt arbete
- Facilitera hållbar skolutveckling
- Få med dina kollegor på utvecklingståget
- Hantera konflikter

FORTBILDNING I PROCESS

Leda arbetslag och grupper

Verktyg för pedagogiskt ledarskap som utvecklar

3
DAGAR

- Stötta och driva verksamhetens processer
- Omsätta ledarskapsteorier till praktik och situationsanpassa ditt ledarskap
- Planera och leda effektiva möten som driver den pedagogiska utvecklingen
- Leda kollegor i förändring

FORTBILDNING I PROCESS

Rektor i förskolan – ny i rollen

Leda och organisera för samsyn, delaktighet och arbetsglädje

3
DAGAR

- Utveckla pedagogiska processer över tid med delaktiga medarbetare
- Leda och organisera för ett systematiskt kvalitetsarbete
- Medarbetare som känner lust och glädje i arbetet
- Årshjulet - en tydlig plan för planering, uppföljning och utvärdering
- Utveckla kollegialt lärande på vetenskaplig grund
- Skapa möjligheter för förskollärarna

FORTBILDNING I PROCESS

Leda i motstånd och bristande samspel

– hur motståndets kraft kan vändas till engagemang

1
DAG

Skolans och förskolans värld är komplex. Vi samspelar med elever och barn, kollegor och föräldrar. Kraven på oss är höga och vi har höga krav på oss själva.

- Hur förstärker vi samspel och samarbete i gruppen?
- Motstånd i handling eller attityd – hur gör vi då?
- Hur hanterar vi konflikter som uppstår?

Processledarutbildning

– verktyg och metoder för en undervisningsnära skolutveckling

3
DAGAR

- Leda dina kollegor i en kontinuerlig utveckling av undervisningspraktiken
- Bidra till en skola som utvecklas enligt vetenskaplig systematik
- Gå från projekt till process
- Använda konkreta redskap för ett lärande och utvecklande klimat i gruppen

FORTBILDNING I PROCESS

Coachande ledarskap

– för arbetslag med kraft och energi till utveckling

1
DAG

Vi behöver en kultur av problemlösning i arbetslaget och ett tryggt samarbetsklimat där alla utvecklas och lär av varandra.

- Vad innebär ett coachande ledarskap?
- Hur använder vi coachande verktyg för att stärka gruppens problemlösning
- Hur genomför du coachande samtal?

Med reservation för ändringar

Vi utvecklar Sveriges viktigaste människor

www.lararfortbildning.se • 08 737 68 00

LÄRAR
FORTBILDNING AB

KONFERENS

Undervisningsstrategier

Från förutsättningar för elevens lärande till strategier för framgångsrik undervisning

Elevens lärande och utveckling är beroende av lärmiljöer som kännetecknas av kunskap, trygghet, delaktighet, meningsfullhet och struktur. Genom aktuell forskning och praktiska exempel sätter konferensen Undervisningsstrategier fingret på vad som utmärker en undervisning med fokus på kunskap i en skola där elever mår bra. Här spelar också begreppet "beprovad erfarenhet" en roll för lärandet. Samarbete med kollegor, i planering, undervisning och uppföljning är en annan framgångsfaktor. Du får dessutom inspiration till att använda berättandet för att fånga dina elevers nyfikenhet och kunskapslust.

Under dagen:

- Elevers välbefinnande – att stärka det friska och välfungerande
MAGDALENA BERGER
- Eleverna lär sig, men hur? Aktuell kognitionsforskning för lärande
ALVA APPELGREN
- Framgångsrika lärare samarbetar med andra – när 1+1 blir 3
ANNA STERLINGER AHLRING
- Beprovad erfarenhet i skolan – tre möjliga betydelser
ANETTE JAHNKE
- Berättandet som undervisningsstrategi – att levandegöra sitt ämne
CECILIA DÜRINGER

Skanna koden och läs mer på webben!

Vi utvecklar Sveriges viktigaste människor

LÄRAR
FORTBILDNING AB

Pausen är viktig så tack för kaffet

För ungefär ett år sedan beslutade min arbetsgivare om att alla medarbetare skulle erbjudas gratis kaffe. Jag arbetar i en kommunal verksamhet och under en längre tid hade frågan skavt. Hur kunde det komma sig att några fick sitt kaffe när andra behövde betala för det?

Orättvisa skaver och om en arbetsgivare vill vara attraktiv rimmar det illa med god personalpolitik att låta vissa få förmåner, men inte andra. Det blev en politisk fråga och kommunfullmäktige beslutade att kaffe- och tedrickare inte skulle behöva betala för detta på jobbet. Jag älskar fika och tycker att det var ett bra beslut.

I skrivande stund har precis ett nytt arbetsår börjat. De första dagarna är kanske de bästa på året. Oavsett om man jobbar som skolledare inom förskolan, på en grundskola eller inom gymnasium och vuxenutbildning är återkomsten efter semestern vanligtvis mindre intensiv.

Kanske har några barn börjat skolas in om man ansvarar för förskola eller fritidshem, men de flesta i personalen är fortfarande lediga och det finns ofta tid att göra sådant man annars inte hinner med.

Blandat med de sista formuleringarna i kvalitetsrapporten och justeringar av kalendariet hinner man med att, över en kopp kaffe, samtala med skolkuratören, administratören eller de lärare som hunnit börja. Det finns tid att låta samtalen leva sitt eget liv och utmanas av fördjupande frågor. Men ... om bara några veckor har tempot accelererat så mycket att pauserna börjar lysa med sin frånvaro och kaffet i stället får drickas på kontoret.

FRÅGAN OM KAFFE är i grunden inte ett ekonomiskt beslut. I grund och botten handlar det om att många inte har möjligheter att pausa. Det finns inte tid eller förutsättningar att sätta sig tillsammans med kolleger och ostört kunna dricka en kopp.

Kaffepausen är ett tillfälle då vi får andas ut och ställa om mellan arbetsuppgifter. Vi knyts samman socialt när vi delar erfarenheter, framgångar och misstag. Vi speglas av kolleger omkring oss och hinner få perspektiv. Det är inte förvånande att arbetsmiljöforskning betonar betydelsen av återkommande mikropaus under arbetsdagen. Jag är ofta en av dem som väljer bort pausen 9:30. Den hinns inte med.

När vi nu planerar för arbetsåret hoppas jag att vi alla planerar för vår egen arbetsmiljö lika ansvarsfullt som för våra skolor och förskolor.

När allt börjar bli intensivt – glöm då inte att ta den där korta kaffepausen och hjälpa dina kolleger att göra desamma. ☕

Oskar Fredriksson

REKTOR

Så kan du arrangera ditt event under Yrkesutbildningsveckan

Snart är det dags för Yrkesutbildningsveckan 2022! Under vecka 42 kommer en mängd satsningar genomföras runt om i landet för att visa på styrkan med en yrkesutbildning. I er roll som skolledare och lärare har ni stora möjligheter att vara med och bidra för att lyfta alla fantastiska yrkesutbildningar. Vi har dessutom tagit fram material som ni kan använda.

I dag saknas tusentals skickliga hantverkare, frisörer, vårdbiträden och målare i Sverige. Det finns ett stort rekryteringsbehov inom ett flertal yrken men allt för ofta saknas det ungdomar som har rätt kompetens – detta vill vi ändra på.

Varje år, under vecka 42, sätter vi därför fullt fokus på yrkesutbildning och uppmuntrar fler aktörer att genomföra satsningar runt om i landet. Ju fler som engagerar sig, desto mer ljus kan riktas på landets yrkesutbildningar. Alla behövs för att göra detta möjligt – från myndigheter, företag, organisationer och skolor – och inga initiativ är för stora eller små!

Tips på saker att göra?

Digitalt öppet hus

Med hjälp av en mobiltelefon och sociala/digitala medier kan exempelvis lärare, elever och SYV ha en live-stream och visa upp sin utbildning, samtidigt som de svarar på frågor från elever eller lärare i klassrummet på grundskolan. Frågorna kan lämnas in tidigare, skrivs via chatt eller ställs live.

Heldag med SYV:

En heldag på en högstadieskola där studie- och yrkesvägledare medverkar och svarar på elevernas frågor.

Virtuella arbetsplatsbesök i klassrummet

Virtuella arbetsplatsbesök i 360 grader för att ge elever en inblick i olika yrken så som kock, maskinförare och hotellreceptionst. Filmer på virtuella arbetsplatsbesök finns på worldskills.se

Berätta om era aktiviteter och lyft er skola

Genom att dokumentera och fotografera era aktiviteter kan ni sprida information i egna kanaler (sociala medier, nyhetsbrev med mera). På detta sätt får ni fler att uppmärksamma både skolan och utbildningarna som ni erbjuder.

– Vi behöver nå unga och föräldrar i god tid innan det är dags att välja gymnasium, så att det finns tid för barn och unga att välja och fundera på vad de vill och är intresserade av att jobba med, säger Pontus Slättman.

Pontus Slättman, vd på WorldSkills Sweden som står bakom Yrkesutbildningsveckan, hoppas att fler kan bidra till att få unga att välja ett yrke som verkligen behövs för att modernisera Sverige in i framtiden.

DESINFORMATION. "Trycket på lärare att hjälpa elever sålla i informationsflödet har ökat. Det är orimligt att lärare ska ha tid att bevaka utvecklingen, så här vill UR stötta både lärare, elever och studenter", skriver **Sofia Wadensjö Karén**, vd för Utbildningsradion (UR).

UR: Vi hjälper gärna alla lärare att granska informationsflödet

Allt större samhällspåfrestningar, i kombination med ökad digitalisering, kräver att vi blir bättre på att genomskåda desinformation. Det gäller hela samhället, så även i skolans värld.

De senaste årens samhällspåfrestningar – krig, pandemi, flyktingströmmar med mera – har ökat trycket på lärare att hjälpa elever att sålla i informationsflödet. Därför måste kunskapen om medier i allmänhet och källkontroll i synnerhet öka.

I en ny Novusundersökning bland Sveriges lärare, från lågstadiet till gymnasiet, uppger 59 procent att de varje dag eller varje vecka stöter på osanningar, rykten, konspirationsteorier eller desinformation. 18 procent av lärarna uppger ärligt att de har delat vidare innehåll som sedan visat sig vara osant, nästan hälften av lärarna säger att de behöver mer kunskap om källkritik, bildanalys och algoritmer.

DET HÄR BEHÖVER vi ta på allvar. Men frågorna inom det som kallas medie- och informationskunnighet (MIK) är komplexa – och tempot i medieflödet snabbt och rörligt. Det är orimligt att kräva av lärare att de ska ha tid att bevaka utvecklingen och alla olika frågor.

Här både kan och vill UR stötta lärare, elever och studenter.

UR har det särskilda kunskapsuppdraget att skapa utbildnings- och folkbildningsprogram och har även, tack vare det unika arbetssättet att kombinera journalistik och pedagogik, särskilda förutsättningar att nå fram till såväl barn och unga som vuxna som behöver stärka sin digitala kompetens.

När kriget i Ukraina bröt ut ställde UR snabbt om verksamheten och producerade program – precis som när coronapandemin var ett faktum – som hjälpte barn och unga att förstå vad som hände och även att ge

Sofia Wadensjö Karén, vd för UR.

FOTO: UR

nomsåda den desinformation som genast florerade.

JUST NU, UNDER den svenska valrörelsen, producerar UR dagliga program som granskar informationsflödet och hjälper till att stärka elevers motståndskraft mot desinformation, rykten och konspirationsteorier.

Det är helt avgörande att vi stärker vår digitala motståndskraft. Att kunna värdera vad som är sant och vad som är manipulation är en demokratisk färdighet som blir alltmer central. Det har globala kriser och händelser med all önskvärd tydlighet illustrerat de senaste åren. Med ökad kunskap om det nya medielandskapet och en starkt digital motståndskraft kan vi motverka kunskapsresistens, bevara tilliten i vårt samhälle och värna demokratin.

Snart börjar arbetet med att se över public

service-bolagens uppdrag, från 2026 och framåt. Med 20 års erfarenhet av att göra utbildande program om medie- och informationskunnighet har UR djup kunskap om hur behoven ser ut i olika målgrupper.

UR VILL BYGGA upp en ny, permanent redaktion som fokuserar på de omfattande samhällsutmaningar som det nya medie- och informationslandskapet medför. Och skapa innehåll som ger alla möjlighet att förstå och navigera i det globala informationsflödet.

UR vill få möjligheter att ytterligare fokusera på att stärka mediekunskapen i utbildningssektorn.

Därför bör UR i framtiden få ett särskilt uppdrag kring medie- och informationskunnighet. Det kan inte vänta.

SOFIA WADENSJÖ KARÉN

Vd, Sveriges Utbildningsradio (UR)

LÄROMEDEL FÖR ALLA

Med NE får ni tillgång till läromedel i samtliga ämnen för grundskolan. Aktuella, tillgängliga och uppdaterade efter Lgr22.

Läs mer på [NE.se](https://ne.se)

Läsvärt om bibliotek–lärare–rektor

Mot samma mål– skolbibliotek i undervisningen
Maria Heimer
Monika Staub Halling
STUDENTLITTERATUR

Det blev inte som många hoppades, inklusive jag själv, att Gustav Fridolins utredning om skolbibliotek skulle leda till att det ska finnas bemannade skolbibliotek på varje skola.

Det blev inga hårda pärmar att hålla sig inom, det blev mer av ett piratkopierat kompendium som man inte behöver bry sig så mycket om. Inte ens hälften av Sveriges elever har tillgång till ett riktigt skolbibliotek. Och skolan ska vara likvärdig ...

VARFÖR ÄR DET då så viktigt med ett skolbibliotek värt namnet?

Det, och hur man skapar ett sådant, handlar den här boken om. Vi kan börja med varförfrågan.

1) För att skollagen säger det.

2) Utan tillräcklig kompetens inom medie- och informationskunnighet kan barn – blivande vuxna – inte tillvarata sina rättigheter tillräckligt väl.

3) Kränkningar på nätet ökar, det behöver barn och elever undervisning om av särskilt utbildad personal (läs: bibliotekarier).

4) Läs- och skrivkunnighet minskar när den i stället behöver öka för att möta framtida arbetsmarknaders behov och krav på sina anställda. Läsningen minskar, där kan biblioteket vara en resurs för eleverna.

HUR-FRÅGAN, DÅ?

Till att börja med har rektor ansvar för att se till att det finns ett skolbibliotek som uppfyller skollagens skrivningar. Tyvärr står det i skollagen att man kan anordna skolbiblioteket på andra sätt om det finns särskilda skäl.

Det finns alltså särskilda skäl för mer än hälften av Sveriges elever. Hmm ..., sa Bull. Dunkelt, sa Bill.

Det finns en bild av att bibliotekarier läser böcker och dricker te, och det är synd. Bibliotekarier har en lång utbildning med kompetenser som kompletterar

läraren i skolans uppdrag kring informationssökning, faktagranskning och – så klart – läsning.

FÖRFATTARNA, HEIMER OCH Staub Halling, är erkänt skickliga skolbibliotekarier och skolbiblioteksutvecklare i olika roller.

Efter inledningen, som är en längre, djupare och mer ingående text kring det du just läst (utom tedrickandet), följer flera kapitel med konkreta lektionsupplägg, tips kring de olika delarna i skolbibliotekets uppgift och hur man kan och bör samarbeta både med lärare och skolledare.

Du får också hjälp med att bedöma var just ditt skolbibliotek befinner sig i nuläget, och vad som kan vara nästa steg.

Det finns en bild av att bibliotekarier läser böcker och dricker te, och det är synd.

Samarbete är en röd tråd, ingen lyckas i ett vakuum. De olika praktiska kapitlen innehåller arbetssätt kring medie- och informationskunnighet, MIK, (både grundläggande och mer avancerade nivåer; boken riktar sig i första hand till F-6), språklig förmåga, skolbibliotekets lokal och hur man hittar, källkritik och nätvet.

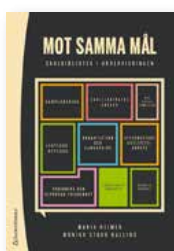
VIDARE ÄGNAR FÖRFATTARNA fyra kapitel åt läsfrämjande och avslutar med organisatoriska förutsättningar utanför den egna skolan.

Heimer och Staub Halling avslutar med att fråga sig själva om det inte är förmätet att skriva om det de gjort för att utveckla och driva mycket framgångsrika skolbibliotek.

Nej, det är det definitivt inte! Boken är full av konkreta exempel på hur man kan arbeta i samarbete mellan skolbibliotek och lärare (och rektor).

Om det stannat vid tips hade det varit mindre läsvärt, men eftersom de binder ihop exemplen med en förståelse kring varför man ska göra det, blir det en alldeles utmärkt och läsvärd bok.

TORBJÖRN HANÖ

Begränsa, fokusera och strukturera – nyckelorden

Ostört i skolan
Joakim Sveland
GOTHIA KOMPETENS

Underrubriken till denna bok bär namnet *Från digital distraktion till djup koncentration*.

Den digitala kompetensen, såsom den fastslogs när Europaparlamentet och Rådet 2006 lade fram rekommendationen om EU:s åtta nyckelkompetenser, skulle ge oss verktyg för att

underlätta utbildningen för den enskilde medborgaren.

Hur gick det då?

Jo, i flera avseenden har internet gett oss flera positiva användningsområden.

Det som är nedslående är de resultat inom skolans värld som tydligt visar att datoranvänd-

ningen ger upphov till många distraktorer som påverkar elevers lärande.

I STALLET FÖR att koncentrera sig och gå på djupet med en uppgift i taget sker i allt större utsträckning multitasking, eller "task switching". Flera samstämmiga studier visar att vi överbelastar arbetsminnet och då hinner hjärnan inte med att lagra information i långtidsminnet.

Trots alla skrämmande rap-

porter fortsätter vi på den inslagna vägen. När nu all världens information ryms inom en smartphone tänker man att det måste bli bättre.

Så icke. Politiker och beslutsfattare kan man säga stoppar huvudet i sanden.

JOAKIM SVELAND LÄGGER stor vikt vid att vi behöver bli bättre på studieteknik. Detta har blivit en bristvara i svensk skola.

Han ger läsaren prov på hur vi

Läs den här om du vill umgås med Ulf

Praktikutvecklande forskning mellan skola och akademi – utmaningar och möjligheter vid samverkan

Inger Eriksson

Ann Öhman Sandberg (red)

NORDIC ACADEMIC PRESS

► Här får ni möta Ulf. Alltså satsningen inom förskola, skola och lärarutbildning på Utveckling, Lärande och Forskning.

Boken är en samling erfarenheter som man gjort på olika förskolor, skolor och lärosäten, och är skriven av personer med olika perspektiv; forskare, skolledare, lärarstuderande med flera. Ett bra grepp. Varför ska man göra egna misstag när man kan lära sig av andras både lyckade och mindre lyckade angreppssätt?

Det är ju inte bara att sätta igång och forska, man måste klargöra roller, etik, samverkansformer och inte minst vem som ansvarar för vad.

Skolan ska vila på vetenskaplig grund, ett begrepp som ver-

kar ha lika många betydelser som människor du ber förklara vad det innebär. Praktisk forskning likaså. Är det forskning som lär oss vilket som är det bästa sättet att lära ut bråkräkning i en viss klass, eller är det att titta på vilka processer som leder till utveckling på en skola? Där har lärare, skolledare och forskare inte alltid samma synsätt.

FORSKNINGENS SYFTE ÄR att utgå från verksamhetens behov, identifierat av de yrkesverksamma, och syftet är att förbättra verksamheten. Bara det kan ju inrymma hur mycket som helst.

Eftersom skola och förskola mest har en tradition av att vara konsumenter av forskning snarare än producenter, blir man dock väldigt beroende av den forskningskompetens som finns på högskolor och universitet.

I mötet mellan dessa två världar ska det skapas meningsfull forskning. Man kan antingen säga att trots, eller tack vare, dessa olika utgångspunkter finns det utrymme för stort lärande. Det gäller bara att navigera rätt. Här är den här boken till stor nytta.

På flera ställen lyfts just problemet med att vi kommer från olika "världar". Praktikens perspektiv skiljer sig från akademins.

REDAN UTMANINGEN I att formulera ett gemensamt forskningsfokus är svår. En ögonbrynshöjande information är att man i ett betänkande konstaterat att den utbildningsforskning som tidigare bedrivits i Sverige varken identifierat eller levererat resultat som varit relevanta i lärares praktik. (Då kan man undra vad man forskat kring och varför.)

Det förklarar ju också varför man sjösatt Ulf.

ETT KAPITEL HETER så klart *Praktisk forskning – en utmaning*. Framgångsfaktorer enligt Ingrid Granbom, som skrivit det avsnittet, är att ägna sig åt hög grad av kritisk reflektion tillsammans, baserad på ömsesidighet, förståelse och respekt.

Det är en fördel om någon av de involverade har dubbel kompetens, det vill säga som i det här fallet både har arbetat inom förskolan och har forskarerfarenhet.

Lite blandade tankvärda saker som tas upp i boken:

► Vi borde prata om praktikutvecklande forskning i stället för praktisknära.

► Tyst kunskap måste inte vara tyst bara för att den är implicit; det går att teoretisera och sätta ord på allt görande.

► Hur är det att forska tillsammans med de egna kollegerna när det handlar om att ge uttryck för tankar i intervjuer? Vår gar man vara öppen när det är enkelt för kolleger att identifiera vem man pratar om i de transkriberade intervjuerna?

► När man transkriberar det egna materialet kan det hända att man går in och justerar och förklarar, så att grundmaterialet inte återges korrekt.

► Rektor måste vara intresserad och ge tid åt arbetet, annars kommer det inte att fungera.

VI PÅ MIN skola har förmånen att vara involverade i ett Ulf-projekt, och den här boken är därför en god källa till kunskap.

Om du tänker umgås med Ulf rekommenderar jag läsning.

TORBJÖRN HANÖ

som kan stoppa den digitala distraktionen i skolan

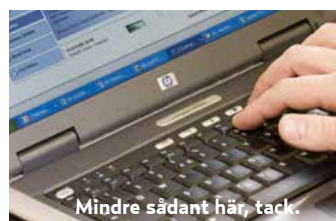
ska begränsa användningen av smartphones, dator- och internetanvändning. Författaren tar fram flera metoder för att skapa bättre undervisningsmiljö.

Här räcker det inte med att den enskilde läraren följer de rekommendationer som han föreslår. Ska det få långsiktig effekt behöver hela skolan ha en internetstrategi där skolledning verkligen eftersträvar läroplanens propå om att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund.

SVELAND PLOCKAR FRAM tre nyckelord: begränsa, fokusera, strukturera.

Hans befogade oro grundar sig på flera studier, som visar att färre och färre ungdomar i allt lägre grad läser analoga böcker och tidningar på sin fritid.

Detta är en mycket läsvärd och viktig bok där författaren sätter fingret på många frågor, som borde mana till eftertanke hos beslutsfattare på alla plan, nationellt och lokalt.

SOM AVSLUTNING VILL jag nämna en osannolik koppling.

Visste ni att "The Beatles revolutionerar hjärnforskningen"? Den korta versionen lyder: På skivbolaget EMI, där Beatles

producent George Martin var ansvarig, arbetade elektroingenjören Godfrey Hounsfield. Han fick en idé om att skapa 3D-bilder med hjälp av röntgen. Det var ett enormt dyrt projekt, som kunde finansieras bland annat med pengar som Beatles genererade.

Sedermera tilldelades Hounsfield tillsammans med en annan forskare Nobelpriset för sin uppfinnet.

PER HÄLLSTRÖM

Fem F för att skapa en bra samverkan

Utbildningsvetenskapliga perspektiv på samverkan
Gynne, Jakobsson och Rytzler (red)
LIBER

► Denna nya antologi ger flera intressanta utbildningsvetenskapliga perspektiv på samverkan. Den kan användas för kollegialt lärande, som studiematerial och för utvärdering av olika samverkansprojekt. Här följer några smakprov på bokens olika perspektiv.

Jens Gardesten diskuterar samverkan mellan forskare och lärare som syftar till utveckling av lärares praktik och skolans kvalitet. Han lyfter fram fem F:

förändring, förbättring, förvaltning, förädling och förståelse, och betydelsen av att reflektera över dem för att nå en god samverkan. Vad står dessa ord för och vilka positiva och negativa associationer skapar de?

Ulrika Jepson Wigg och Anna Ehrlin beskriver sina erfarenheter av samverkan med och handledning av lärare i ett forsknings- och utvecklingsprogram. Dialogbaserade forskningscirkelar bildar utgångspunkt för samverkan mellan lärare och forskare – mellan praktik och vetenskap.

En teoretisk utgångspunkt innebär att kunskap är en aktiv handlingsprocess. Att som forskare handleda praktiker handlar därför om att ge praktikerna möjlighet att formulera frågor och ange riktningen för utvecklingsarbetet. På så vis genereras vetenskaplig kunskap utifrån

skolans och lärarnas förutsättningar.

Huvudpoängen med forskningscirkelar är att praktikutveckling och forskares vetenskapliga arbete möts och berikar varandra.

JOHANNES RYTZLER MENAR att samverkan är ett komplext och svårnavigerat område.

Samhällsutvecklingen har under en längre tid skapat allt större behov av samverkan. Samverkan kan uttryckas som *samordning* med ett gemensamt syfte för att utveckla något, eller som *samarbete* med ett tydligt fokus på social interaktion.

För att få till stånd en mer genomgripande skolutveckling baserad på samverkan, måste man förstå komplexiteten i skolans uppdrag, praktik och organisation. En nyckel till framgångsrik

samverkan är *takt*, vilket exempelvis betyder att finna en samverkande gemenskap där de medverkande hittar tid och plats för samverkan och förstår varandras uppdrag och förutsättningar.

Maria Larsson beskriver hur lärare i matematik kan utveckla sin aktiva roll i matematiska diskussioner i klassrummet, utifrån ett samverkansprojekt med lärare i åk 6–9. Vilka utmaningar har lärare i arbetet med att skapa goda klassrumssamtal i matematik?

En viktig del i en varierad undervisning innebär problemlösningsorientering med matematiska diskussioner. Språk och tanke hänger ihop och elever måste ges förutsättningar att utveckla sina matematiska tankar genom samtal med lärare och andra elever i klassrummet.

JOHAN ASP

Universitets- och
högskolerådet

Samarbeta digitalt med skolor över hela Europa

Skolutveckling i ett meningsfullt och motiverande sammanhang!
Anslut din skola till Europas största skolgemenskap idag
– helt kostnadsfritt.

Läs mer på www.utbyten.se/etwinning

Möt oss på
Bokmässan
i monter C05:21
– och välkommen på
våra seminarier inom
Skolledarspåret!

Medfinansieras av
Europeiska unionen

Rätt verktyg gör jobbet bättre

Upptäck verktyget Vår arbetsmiljö

Hos oss finns stöd för en god arbetsmiljö och en attraktiv arbetsplats för kommuner, regioner och kommunala företag. Kostnadsfritt såklart! Scanna QR-koden och läs mer.

“suntarbetsliv

Suntarbetsliv drivs gemensamt av de fackliga organisationerna och arbetsgivarorganisationerna SKR och Sobona.

Vid årsskiftet bildas Sveriges Skolledare – det nya förbundet för Sveriges skolledare. Frågorna är många inför det stora steget. Maria Andrén Bergström svarar här på några av dem.

Nu bygger vi Sveriges Skolledare

Den 1 januari 2023 bildas Sveriges Skolledare, det framtida valet för alla Sveriges skolledare – Sveriges viktigaste chefer!

Arbetet till ett nytt förbund inleddes den 17 maj 2021. Förbundsledningarna för de tre förbunden som i dag organiserar skolledare och lärare, träffades för att diskutera ett framtida samarbete. Lärarfacken hade sedan länge fört diskussioner om att gå samman. Nu deltog även vi i samtalen.

I augusti 2021 tecknade de tre

förbunden en avsiktsförklaring. Vi blev överens om att arbeta för att bilda två självständiga förbund – ett för skolledare och ett för lärare.

En arbetsintensiv höst och vår med medlemsträffar, medlemsomröstningar, gemensamma styrelseträffar följde och i maj i år fattade tre parallella kongresser beslut om att bilda två suveräna fack- och professions/yrkesförbund med en gemensam samarbetsstruktur.

I dag, drygt ett år efter avsiktsförklaringen, står det änt-

ligen klart att vi fått våra medlemmars mandat att bilda ett suveränt förbund för skolledare tillsammans med Lärarförbundets skolledarförening. Det innebär att vi om mindre än tre månader kommer att kunna samla alla skolledare i ett och samma förbund – Sveriges Skolledare.

ARBETET INFÖR DET nya förbundet pågår för fullt. Vi fokuserar på ökad medlemsnytta, stärkt medlemservice och kostnads-effektivare gemensamma lösningar för de två nya förbunden i än vad vi har var för sig idag.

Vi har fått många frågor vad det här betyder för dig som medlem i Sveriges Skolledarförbund. Här är några:

Kommer det nya förbundet att bli ett nytt lärarförbund?

Nej! Sveriges Skolledare blir ett självständigt fack- och professionsförbund inom Saco.

Vad kommer det nya förbundet att fokusera på?

Sveriges Skolledare kommer att ha fokus på att ge Sveriges skolledare ett starkt stöd i fackliga frågor och att stärka medlemmarna i sin profession, liksom på skolledares löner, arbetsmiljö och professions- och opinionsfrågor.

Kommer lärare och skolledare att få stöd av ett och samma förbundsansli?

Nej! Sveriges Skolledare kommer att ha ett eget förbundsansli med egen anställd personal.

Det fackliga företräddskapet ska utgå från en gedigen facklig

och arbetsrättslig kompetens och gedigen erfarenhet av chef- och ledarskapsfrågor.

Vi kommer att samverka inom ramen för Facken inom utbildning med Sveriges Lärare, till exempel med gemensamma IT-lösningar och medlemsregister, frågor som ej är förbunds- och skolledarspecifika.

Kan jag som skolchef, rektor i folkhögskolan, biträdande rektor eller rektor i friskolan vara med i det nya förbundet?

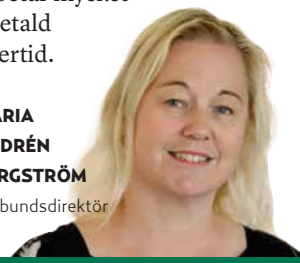
Ja, självklart! Vi ska samla de skolledare som tidigare varit medlemmar i Sveriges Skolledare och Lärarförbundets skolledarförening. Vi kommer att organisera samtliga chefer inom förskola, skola, vuxenutbildning, folkhögskola och blir därmed en starkt och tydlig röst för alla Sveriges skolledare.

Kommer det nya förbundet att ha en gemensam lönepolitik med Sveriges Lärare?

Nej, det nya förbundet kommer att ta fram en tydlig lönepolitik som bygger på att alla Sveriges skolledare ska ha den lön som motsvarar det komplexa uppdrag och det stora ansvar som en skolledare har. Vidare behöver vi arbeta för att skolledare ska få betalt för all tid de lägger ned på uppdraget då majoriteten av skolledarna i dag arbetar mycket obetald övertid.

**MARIA
ANDRÉN
BERGSTRÖM**

Förbundsledare

REKTOR – SKOLLEDARE FÖRVALTNINGSCHEF

FÖRMEDLA – REKRYTERA – HYRA
UTREDA – FINANSIERA

**Kompetenta skolledare/chefer i
hela Sverige! Erfarenhet från mer
än 1000 skolor! 25 års kontinuerlig
verksamhet!**

Tel: 08-545 160 20

info@kunskapsbolaget.se
www.kunskapsbolaget.se

<http://www.linkedin.com/company/kunskapsbolaget-ab/>

**Kunskaps
bolaget** ... utvecklar ledare och organisationer

VÄLKOMMEN TILL SKOLLEDARSPÅRET PÅ BOKMÄSSAN!

Bästa rektor och skolledare! I höst är den stora bokfesten tillbaka – med full kraft! Vi lovar att mycket kommer att vara som vanligt – författarna, böckerna, mötena, samtalen. Men vi lovar också att bjuda på många överraskande nyheter! I år sätter vi särskilt fokus på Sydafrika, Klimatkrisen, Crimetime samt ett extrainsatt tema, Röster från Ukraina Dessutom är förra årets nyhet tillbaka – Skolledarspåret. Intressanta och verklighetsnära seminarier för effektiv kompetensutveckling till rektorer och skolledare under Bokmässans torsdag och fredag.

Du deltar i Skolledarspåret genom att köpa ett seminariekort, som även ger dig tillgång till Bokmässans övriga seminarier given dag.

Vi ses i vimlet på Skolledarspåret den 22–23 september och på Bokmässan 22–25 september 2022!

Skolledarspåret görs i samarbete med Gleerups, Lärarförbundet, Natur & Kultur och Universitets- och högskolerådet (eTwinning och Erasmus+).

→ bokmassan.se/biljetter

2022
22–25
SEPT

BOKMÄSSAN
GÖTEBORG BOOK FAIR

KOLLA VAD DIN KOPP ÄR VÄRD!

Intresset för svensk design bara växer. Radions bästa talkshow, Nordegren & Epstein, berättar om kaffekoppar som säljs för fantasisummor, för flera hundra tusen i Japan och Kina (kolla in dina hylor!).

Waldemarsudde visar just nu en av våra mest namnkunniga formgivare – Ann Wolff, som framför allt verkat som glaskonstnär i 60 år. Ett av hennes formgivna föremål har du kanske – *Snöbollen*. De senaste åren har hon arbetat med fler material än glas.

Utställningen visas till och med den 23 oktober.

Bird and Bird
av Ann Wolff.

FOTO: ANN WOLFF

LÄSNINGEN ÖKAR

Om det är något Rastredaktionen gillar är det läsning. Och i somras kom glädjande siffror (hoppas att vi kan lita på dem!) att läsningen ökar bland unga. Läsningen av tryckta böcker har ökat med sex procent, rapporterar SOM-institutet. En av förklaringarna är, tror man, att bokläsning och litteratur har ökat på TikTok (skärmen är kanske inte bara av ondo...).

Akademibokhandeln drar också ett bra strå till stacken och bjuder in landets skolor att slå förra årets läsningsrekord. Då läste 7 500 elever böcker i 22 400 timmar. Mer info om det och läsborgarmärket finns på akademibokhandeln.se.

...KANSKE TACK VARE DEN HÄR

Årets bästa roman? Ja, högt i topp hamnar i alla fall Kirsten Thorups senaste roman *Intill vanvett, intill döden* (Albert Bonniers förlag). Boken är skriven i en svit – men låt dig inte avskräckas, utan flyt med i berättelsen om den danska kvinnan, änka efter en dansk flygare i tysk tjänst, som åker till München mitt under brinnande krig hösten 1942 för att vila upp sig hos makens tyske officerskollega och dennes danska hustru. En läsupplevelse som du bär med dig länge!

HOPPSAN – ETT BRA INSTAGRAMKONTO

Just när man tänker att nej, nu får det vara slut på instagrammandet, kommer, om Rastredaktören får bestämma, ett av de bästa kontona upp – Statens fastighetsverk. Och gör dagen lite gladare och kunskapen större om vårt gemensamma kul-

turarv. I skrivande stund till exempel om att den svenska marinen firar sin 500-årsdag i Karlskrona och vårt fastighetsverk ger dig en bra överblick över våra gemensamma hus och torn och fyror i den blekingska residensstaden.

VI FÖRMEDLAR & HYR UT*

Spara pengar genom att anlita oss!

Många av våra skolledare är mellan 65 och 70 år vilket förutom erfarenhet och legitimitet innebär lägre arbetsgivaravgifter (en tredjedel) och noll kronor i tjänstepension. Vi har mängder av referensuppdrag från kommuner och friskolor över hela Sverige.

**efter Skolinspektionens krav, erfarna rektorer/skolledare. Vi har landets största nätverk med Sveriges viktigaste chefer.*

VILL DU VETA MER KONTAKTA:

Jonas Berkling, 0709-20 23 33, www.rektorspoolen.se

RektorsPoolen
SVERIGES VIKTIGASTE CHEFER

Läromedel • Stöd • Utbildning

Trygghet hela vägen med läromedel från Gleerups

Läromedelsfrågan och vikten av tillgång till kvalitativa, strukturerade och individanpassade läromedel är mer aktuell än någonsin. Med läromedel från Gleerups får alla elever tillgång till ett ständigt aktuellt innehåll av hög kvalitet som täcker de flesta ämnen och kurser i grundskolan och gymnasiet.

Är er skola intresserad av digitala läromedel? Med en gemensam lärmiljö ökar likvärdigheten och ni får stora möjligheter till kollegialt samarbete. Stöd och support ingår alltid.

Vill du veta mer om hur läromedel kan bidra på er skola? Läs mer på gleerups.se

gleerups

"Roger"™ SoundField – jätteviktigt för klimatet i klassrummet"

– Jan Pettersson, Teamchef för barn och utbildning i Gislaveds kommun.

"När vi gjorde den här satsningen så tänkte vi väldigt mycket på klimatet i klassrummet, studiero och också på pedagogens situation att kunna spara rösten. Rösten ska hålla under många år och det är också viktigt att alla elever får ta del av det som sägs i klassrummet."

Det berättar Jan, som investerade i systemet för ett par år sedan. Är det något du också skulle vilja testa helt kostnadsfritt på din skola?

Gå in på www.phonak.se/dsf eller scanna QR-koden här bredvid för att läsa mer.

På 30 år har antalet friskolor vuxit lavinartat. Hur kunde det bli så? I höstens val är det inget parti som vill stoppa försöket, bara ändra förutsättningarna.

Experimentet som aldrig verkar ta slut

Som läsare av den här spalten vet ni att en del av mitt yrkesliv har jag tillbringat på Skolverket, i de underbara lokalerna vid Kungsgatan i Stockholm. I lokaler som då ägdes av Lärarförbundet.

Det nystartade Skolverket hade en avdelning som skulle ta hand om det som inte var utvecklingsfrågor, uppföljning eller utvärdering. Låg ganska långt upp i huset och var ansvarigt för bland annat bidrag till utlandsskolor, till olika lärarföreningar och till privatskolor.

Eller snarare till de fåtal skolor med till exempel Waldorfinriktning som fick ett visst bidrag från staten att bedriva sin undervisning, som kanske kallades alternativa skolor eller friskolor. Privatskolor fanns det några, och de stod utanför systemet. Men eftersom det inte var så många skolor eller så mycket stöd som skulle lämnas, var avdelningen, som kallades kansliet, om jag minns rätt, ganska liten.

DEN STORA UPPGIFTEN för avdelningen under de första åren var att fira folkskolans 150-års jubileum 1992...

Men snart växte uppgifterna med att godkänna fristående skolor.

30 år senare är en av koncernerna den nästa största skolhuvudmannen i Sverige.

Hur kunde det bli på detta viset? Få verkade ana styrkan i de framväxande fristående skolorna.

Framför allt många socialdemokrater verkar ha tagits på sängen. Det framgår i den nya boken *Experimentet* (Natur & Kultur) av Karin Grundberg Wolodarski. Flera av dem var tidigt förespråkare för friskolor. Är säkert det fortfarande, som till exempel Kjell Olof Feldt, men som i boken beklagar utvecklingen av skolmarknaden.

I TV-SERIEN *Vem mördade skolan*, som gick i våras skymtar ett fotografi snabbt förbi. Det är födelsedagskalas hemma hos skolminister Beatrice Ask. På bilden är hon och födelsedagsbarnet omgiven av en rad unga män, medarbetare till Ask på utbildningsdepartementet, som var snabba nog att inse vilken Pandoras ask som började öppna sig framför deras ögon när villkoren från fristående skolor förändrades.

Ett experiment är, enligt SAOL, ett "försök i undersökande syfte; ofta naturvetenskapligt".

FRÅGAN ÄR OM försöket någonsin tar slut. I höstens val finns det inte något parti som vill stoppa det, bara förändra förutsättningarna för det. Den frågan blir intressant att följa.

KERSTIN WEYLER

Chefredaktör

Tack vare Tiktok (det trodde vi inte!) har läsningen ökat bland unga svenskar.

Rysslands angrepp på Ukraina. Ett halvår av krig i vårt Europa.

SkolLedaren Utges av Sveriges Skolledarförbund

Chefredaktör och ansvarig utgivare
Kerstin Weyler
kerstin.weyler@skolledarna.se
0709-67 62 01

SVERIGES
SKOLLEDARFÖRBUND

Postadress
Box 3266
103 65 Stockholm

Form och layout
Anders Gustafson
Editor Publishing

Omslagsfoto
Magnus Hartman

ISSN 0037-6515

Annonsbokning
Andrea Åhslund
072-015 06 93
andrea.ahslund@mediakraft.se

Tryck
Lenanders Grafiska

TS-upplaga 2020
7 900

FÖRBUNDSKANSLI
Vasagatan 48

Postadress
Box 3266
103 65 Stockholm

Kontakt
08-567 06 200
info@skolledarna.se
www.skolledarna.se

Ordförande
Matz Nilsson

Förbundsledare
Maria Andrén
Bergström

Utbildningspolitisk chef
Lena Linnerborg

Chefsförhandlare/rådgivare
Jerker Ambjörn
Niklas Bolin Djanaieff
Monika Elowson

Förbundssekreterare
Eva Ahlberg

Arbetsrättsliga frågor
radgivning@skolledarna.se
08-567 06 200

Prenumerationer/medlemsregister
medlemsregistret@skolledarna.se
08-567 06 220

SMART®

alla lärare behöver bra arbetsverktyg **SMARTBOARD®**

**Köp 3 för
79 900 kr**
26 630 kr/st

Alla funktioner
i skärmen
utan
licenskostnad

Sveriges
mest köpta

Ingår i paketpriset

- Tre st SMART Board iQ interaktiva skärmar
- IQ-modul med alla funktioner och kostnadsfri mjukvara
- Multitouch på Chromebook, Mac och Windows
- Fem års garanti inklusive Remote Management
- Onlineutbildning
- Paketpris 79 900 kr

MOBILT STATIV HÖJ- OCH SÄNKBART

29 970 kr/3-pack

Allt samlat på ett ställe

På svenska

GDPR

Alla kampanjer:

*Priser ex moms, frakt, installation och kemikalieskatt.
Erbjudandet gäller så långt lagret räcker, längst tom den 30 september 2022